

SINIF MÜCADELESİNİN GELİŞİMİ

Uğur Gündüz

TÜRKİYE'DE SINIF MÜCADELESİNİN GELİŞİMİ

Uğur Gündüz

Broşür Dizisi-3
Türkiye’de Sınıf Mücadelesinin Gelişimi

Baskı: Estet Ajans Matbaacılık
Merkezefendi Mah. Fazılpaşa Cad. 4. Zer San.
Sit.No: 16/26 Topkapı / İst. Tel: 212 565 17 74

Yeni Dönem Yayıncılık
Sofular Cad. Sofular Mah. 8/3 Fatih / İstanbul
Tel&Fax: 212 533 32 57
www.mucadelebirligi.com

TÜRKİYE'DE SINIF MÜCADELESİNİN GELİŞİMİ

I

Sınıf mücadelesi toplumsal gelişimin, dolayısıyla tarihin motorudur. Bu sınıfların kendileri tarihin her döneminin üretim biçimine denk düşerler. Tarihin her üretim biçiminin kendi sınıfları var olmuştur. Her dönemin mevcut üretim ilişkileri zeminleri üzerinde meydana gelen sınıflar mücadelesinin temposu ve yoğunluğu, doğrudan bu mücadelenin üzerinde hareket ettiği toplumsal ilişkilerin gelişmişliğine bağlıdır. Sınıf mücadelesinin kendisi, üzerinde hareket ettiği ekonomik ilişkilere sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumun ekonomik ilişkileri ne kadar gelişmiş ve toplumsal çelişkiler ne kadar keskinleşmişse, sınıf mücadelesi de o oranda yoğun ve sert olur. Sınıf mücadelesi, yolu üzerindeki gerici toplumsal pislikleri, engelleri temizlediği oranda eksiksiz ve tam bir gelişim gösterir.

Türkiye’de halk kitleleri, gerici burjuva cumhuriyetinin oluşumu ve egemenliği sürecinin tümü boyunca, feodal üretim ilişkilerinin evrimci, sancılı ve geç çözülmesinin acısını fazlasıyla çekmiştir. Kapitalizmin devrimci değil de evrimci tarzda gelişimi, burjuvazinin feodallerle uzlaşma içinde oluşu, proletaryanın mücadelesinin yolu üzerinde temizlenmesi gereken epey pislik bırakmıştır. Türkiye’de ekonomik evrimin bu kendi seyrinden dolayı, sınıf mücadelesi eksiksiz ve tam bir gelişim gösterememiştir. Açık-tır ki, kapitalist üretim ilişkileri süreç içinde egemen duruma gelmiştir. Kapitalist meta üretimi temelinde, sermayenin birikimi (işbirlikçi karakterde de olsa) yoğunlaşmış ve bu sermaye yoğunlaşması tekelleşme düzeyine varmıştır. Tüm bunlara rağmen, sınıf

mücadelesi yukarıda belirttiğimiz nedenle tam bir gelişim gösteremedi. Ancak, sınıf mücadelesi on yıllar süren sancılı ve yavaş gelişimden sonra son otuz yılda, eskisine oranla hızlı bir tempoyla gelişim gösterdi. Bunun nedeni, hem iç dinamiğin etkisi ile ve hem de emperyalizmle işbirliği sonucu Türkiye’de sermaye birikiminin artması; sermayenin büyümesi ve merkezileşmesi oranında kapitalist ilişkileri geliştirmesidir. Son otuz yılda (yaklaşık) üretimin ve sermayenin yoğunlaşması belirgin olarak ortaya çıkmış, sermayenin büyümesi ile birlikte halk kitlelerinin yoksulluğu ve sefaleti derinleşmiş, sınıf mücadelesi hızlanmıştır.

Türkiye’deki ekonomik ve toplumsal ilişkilerin kendi özelliklerinden dolayı, proletaryanın yolu üzerinde çözülmesi gereken bir yığın sorun duruyor. Kapitalist ekonomik ve toplumsal ilişkilerin kendisinden kaynaklanan “sorunlar” kapitalist ilişkiler içerisinde ve burjuva diktatörlüğü çerçevesinde çözümlenemez. Proletaryanın önderliğindeki kesintisiz bir devrimin ilk adımda çözmesi gereken toplumsal çelişkiler şunlardır: Ekonomik ve politik yaşama egemen olan tekellerle, bunlar tarafından ezilen ve sömürülen nüfusun en geniş halk kitleleri arasındaki çelişki (emek-sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkiden kaynaklanan); emperyalizmle halk kitleleri arasındaki çelişki; faşizmle, halk kitlelerinin demokrasi ve özgürlük yönelimi arasındaki çelişki ve ulusal sorunun çözümlenememesinden kaynaklanan çelişkiler. Proletarya, sosyalizm hedefine varmak için yolu üzerindeki bu engelleri ortadan kaldırmak zorundadır.

Türkiye’deki sınıf mücadelesi ve Kürdistan’daki ulusal-sınıfsal mücadele, belli bir düşüşten sonra, son yıllarda yeniden gelişerek büyük bir ivme kazandı. Devrimci durumun tüm göstergeleri karşı konulmaz biçimde ortaya çıktı. Devrimci kriz, tüm ulusların ve azınlıkların sınıflarını kapsayarak derinleşiyor. Kürdistan ve Türkiye’de başlamış olan iç savaş süreci yeni boyutlar kazanarak ilerliyor. Sınıf mücadelesinin bugünkü düzeyinin belli bir geçmiş gelişim süreci var. Bugün ortaya çıkan olaylar, sınıf mücadelesinin gelişimi üzerinde etki yapan etkenleri daha iyi anlamamızı gerektiriyor. Bunun için şimdiye kadar irdelenmeyen sorunlar üzerinde durmamız ve bir irdelene yapmamız zorunlu olmuştur. Çünkü “yeni” bir durum doğmuştur. Hem bu “yeni” durumun özelliklerini daha iyi kavramak ve hem de bugünkü duruma yol açan süreçleri bilmemiz üstlendiğimiz öncülük misyonunun gereğidir.

Şu bilinmelidir: Bu çok kısa yazı ancak bir “ön” irdeleme niteliğinde olabilir. Bundan sonra bu konulardaki irdeleme boyutlanarak devam ettirilmelidir. Sınıfların kendisine ve sınıflar mücadelesinin süreçlerine çok daha somut yaklaşılmalıdır.

Gençliğin Üretim Sürecinin Dışında Tutulması

Sanayinin güzel ve devrimci yanı, toplumun geniş kesimini kendine çekerek, onları değişime uğratmasıdır. Bu açıdan sanayi her zaman toplumsal ilişkilerde devrimci bir rol oynamıştır. Kapitalizmin gelişimine bağlı olarak sanayileşmeyle birlikte, el zanaatçılığı ölür, ev ekonomisi çöker, küçük üretici kendi bireysel mülkiyetinden uzaklaştırılır. Sanayi, nüfusun mülksüzleşen kesimini eritir. Nüfusun bir kısmını ise yedekte bekletir (sanayinin ihtiyat kuvvetleri). Sanayileşme ve makineleşmenin gelişimi ve yetkinleşmesi, üretim sürecinde “usta işçilerin” mesleki imtiyazına son verir. Çünkü makineleşme ile iş süreci daha basitleşmiş ve işbölümü daha kolay hale gelmiştir.

Makineleşme ile birlikte işçinin üretim aletleri üzerindeki egemenliği sona erer. Bunun yerine, üretim aletlerinin işçi üzerindeki egemenliği başlar. Artık işçi bütünlüklü çalışan makineler sisteminin bir parçası durumuna gelmiştir. Kapitalizm koşullarında makineleşme süreci, aynı zamanda usta işçinin mesleki ustalığının sona ermesi ve giderek üretim sürecinin dışına atılması işsiz duruma düşürülmesidir. Böylece yetişkin ve usta işçinin yerini gençlerin çocukların alması başlar. Kapitalizmin gelişimine bağlı olarak kadın emeği de büyük bir önem kazanır. Belli bir gelişim döneminden sonra kapitalizm kesinlikle çocuk ve kadın emeğine ihtiyaç duymuştur. Kapitalizm büyük ölçüde kadın ve çocuk emeği ile beslenir. Burada işin iki boyutu var: Sanayileşme ve makineleşme toplumun büyük bir kesimini kendine çekerek toplumsal gelişimde önemli bir devrim yaparken; öte yandan üretim sürecine katılan çocuk ve kadın işçiler toplumsal değişimde asıl devindirici rolü oynarlar. Marx, çocukların üretim sürecinin dışında tutulmasını önerenlere bu durumun toplumsal evrimi geciktirici bir rol oynayacağını belirterek karşı çıkar.

Kapitalizmin anavatanı olan batıda, ekonomik evrim bu şekilde olmuştur. Türkiye’de sonuç olarak kapitalizm egemen duruma gelmiş ve sanayileşme-makineleşme ile çocuk ve kadın işçiler

Üretim sürecine çekilmişlerdir. Ancak son duruma kadar olan süreçte işler batıdaki gibi olmamıştır. Aynı sonuca başka yollardan ve başka biçimlerden varılmıştır. Başta belirttiğimiz gibi, feodal üretim ilişkilerinin evrimci zlş, kapitalizmin yavaş gelişimi, sanayileşmenin dışa bağımlı, çarpık-zayıf gelişimi, sanayileşmenin topraktan uzun süre ayrışamaması, sermaye birikiminin dışa bağımlı biçimde oluşumu mülksüzleşmenin çok yaygın ve yoğun olması sonucu halk kitlelerinin büyük bir kesiminin işsiz kalması vb. süreçlerin yaşanması Türkiye’deki ekonomik evrimin kendi özellikleridir. Tüm bu olgular, bizdeki gelişimin batıdan farklı olmasını getirmiştir.

Türkiye’de kapitalizmin gelişimi ile birlikte nüfusun büyük bir kesimi sürekli olarak proleter, yarı-proleter, işsiz durumuna getirilirken; el yeteneğine dayanan “usta işçilik” fabrikalarda uzun süre varlığını devam ettirmiştir. Zanaatkrlığın kapitalist işletmelerdeki etkinliği ancak bu yüzyılın ikinci yarısından sonra kırılabilmiştir. Türkiye’nin en eski sanayisi olmakla birlikte dokuma-tekstil sanayinde “dokuma ustaları” varlıklarını sürdürebilmişlerdir. Tekstilde son yıllarda meydana gelen makineleşme, otomatikleşme ile birlikte el yeteneğine dayanan işçilik sona ermiş (tabi aynı zamanda üretimdeki el sanatı estetikliği de sona ermiştir), kapitalizmin gelişmesi, sermayenin birikmesi ve bunun sonucu yeni yeni makineleşme ve yeni makineleşmeye dayanan ocuk ve kadın emeğinin ne çıkması süreci çok yavaş ilerlemiştir. Kadın emeğinin en çok kullanıldığı ve bu yüzden en krlı sektörlerden tekstil sektörü, uzun bir geçmişi olmasına rağmen uzun süre erkek ve yetişkin işçilikle sürdürülmüştür. Kadınların ve çocukların toplumsal üretim sürecine çekilmesi çok geç olabilmiştir. Üstelik büyük sanayi işletmelerinde çocukların çalışması mümkün değil; kadınlar ise, toplumsal gerici geleneklerin de etkisiyle toplumsal üretim sürecine sınırlı olarak çekilmişlerdir.

Makineleşmenin iş bölümünü ve üretim sürecini basitleştirmesi ile kadın ve çocukların toplumsal üretim faaliyetlerine katılmasının teknik koşulları artmakla birlikte, bu teknik koşullar toplumsal evrimi ancak hızlandırabilmiştir. Türkiye’de büyük sanayi işletmeleri yetişkin erkek-kadın işçileri barındırıyorlar. ocuk-geç işçiler ise daha çok atölyelerde ve tarımda alışıyor.

Atölyelerde alışan geç- ocuk işçiler ise hem zorunlu askerlik “görevi”nden ötürü ve hem de bu alanın istikrarsız oluşu so-

nucu yarı-işsiz durumundadırlar. Atölyelerde ve tarımda (mevsimlik işçilik) çalışan çocuk-geç işçiler, sendikal ve politik olarak örgütsüz oldukları için sınıf mücadelesinde oynamaları gereken dinamik-ileri rolü oynayamıyorlar. Ayrıca, Türkiye'deki eğitim, üretimden kopuk yapıldığı için çocukların ve gençliğin büyük bir bölümü üretim sürecinin dışında tutuluyor. Gene bunun yanında işsizler ordusunun esas büyük bölümünü gençler oluşturuyor. Böylece toplumsal dönüşümde büyük bir rol oynayacak olan gençlik, üretim sürecinin dışında tutulduğu için oynaması gereken bu rolü oynayamıyor.

Özellikle son yirmi yıl içinde atölyecilikte büyük bir çoğalma oldu. Bunda kapitalist işletmelerin "fason üretim" yöntemleri önemli rol oynadı. Atölyeciliğin yaygınlaşmasıyla birlikte daha önce toplumsal üretimde bulunamayan milyonlarca çocuk-geç ve kadın, üretim alanına çekildi. Bu bile, üretim alanına çekilmesi gereken gençlerin çok az bir bölümünü oluşturuyor. Gene gençliğin esas büyük bölümü işsizdir, üretimin dışındadır.

Çocukların-geçlerin toplumsal üretim sürecine alınmamasının, toplumsal dönüşümün yavaş ilerlemesinde payı vardır. Türkiye'de sınıf mücadelesinin eksik gelişiminde bunun büyük rolü var.

TC Devleti sınırları içinde yaşayan yaklaşık 60 milyonluk nüfusun, ancak 25 milyonu aktif üretimde bulunan insan olarak kabul ediliyor. Bunun da tümü büyük sanayi işletmelerinde ve büyük ölçekli tarım üretiminde çalışmıyor. Bu rakama ev işlerinde çalışan ve bireysel işlerde çalışan kadın ve genç dahil ediliyor. Geriye kalan yaklaşık 35 milyon insanın; ihtiyar, bebek, küçük çocuk ve çalışamaz durumda olanlarını çıkarsak bile, geriye milyonlarca üretim çağında olan, ancak üretim sürecinin dışında tutulan insan kalıyor. Bunların ise büyük çoğunluğunu gençler ve öğrenciler oluşturuyor. Türkiye'de 10 milyonun üzerin de öğrenci var ve bu büyük kitle, üretimden kopuk eğitim içinde çürütülüyor. Rakamlara da bakıldığında da görülüyor ki, nüfusun en dinamik ve çoğunluğunu oluşturan çocuklar ve gençler, üretim sürecinin dışındadır. İşsizdir, yoksuldur ve baskı altındadır.

Büyük sanayi işletmelerinin yanında, devlet işletmeleri, daha çok yetişkin işçi çalıştırıyorlar. Devlet işletmelerinde çalışmak için askerlik görevini yapmak zorunluluğu getirilmiştir. Bu da en az 22 yaşında olmak demektir. Devlet işletmeleri özellikle son yıllarda

işçi alımını durdurmuştur. Buralarda çalışanların en azı on yıllıktır. Çoğu ise daha uzun süre çalışanlardır. Devlet işletmelerinde genç işçilerin çoğunlukta olmaması, çalışanların daha çok ileri yaşta olması, sınıf mücadelesinin gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. İleri yaştaki işçilerin büyük bölümü “emekliliği” düşünür olmuştur. Bunun için sınıf mücadelesine, kendi ifadeleriyle “maceraya” atılmak istemiyorlar. Kamu sektörü işçilerinin ileri yaştaki işçilerden oluşması ve genç işçilerin buralarda yeterince istihdam edilmemesi, sınıf mücadelesinin bu alanda eksik gelişmesinde önemli etken olmuştur.

Kapitalizmin gelişmesi, sanayileşme-makineleşme, sermayenin birikmesi sonucu nüfusun büyük bölümü ve çocuk-gençlerin önemli bir bölümü, toplumsal üretim sürecine katılarak ücretli emekçiler durumuna geliyorlar. Bu süreç, gecikmeli de olsa Türkiye’de başlamıştır. Böylece, sınıf mücadelesinde büyük bir rol oynaması gereken gençlik ordusu; bu büyük ordu harekete geçecektir. Bu hareket şimdiden başladı. Bundan sonra sınıf mücadelesi daha yoğun ve yaygın olacaktır.

Genç nüfusun sınıf mücadelesindeki dinamik ve devindirici rolü, kesinlikle göz önünde bulundurularak, gençliğin örgütlenmesine ve eyleme çekilmesine büyük önem verilmelidir. Gençliğin örgütlenmesi, diğer işler arasında bir iş olarak görülmemeli, gençliğin örgütlenmesi ve devrime kazanılması temel örgütlenme görevlerinden biri olarak görülmelidir

Devlet İşletmelerinde Çalışan İşçilerin Sınıf Mücadelesine Çekilememesi

Türkiye kapitalizminin aynı zamanda devlet kapitalizmi biçiminde gelişmesi ile birlikte, daha işin başında devlet, ekonominin üretim ve dolaşım alanında tekel kurdu. Devlet işletmeleri büyük işletmeler biçiminde oluşturuldu. Halen devlet işletmelerinin en büyük işletmeler olma özelliği devam ediyor. Devlet işletmeleri en büyük işletmeler olunca, çalışan işçi nüfusun da en büyük bölümü bundan ötürü devlet sektöründe istihdam oldu. Zaten ilk sanayileşme de devlet sektöründe olmuştur. Böylece burjuvazinin zor aygıtı olan devlet, aynı zamanda kendi başına büyük bir ekonomik güç oldu. Bu durum, burjuva sınıfın kitlelerin çalışan kesiminin büyük bir bölümünü doğrudan devletin koyu diktası altına

almasına yol açtı. TC Devleti, hem ekonomik bir güç olarak ve hem de politik bir güç olarak toplumun emekçi kitleleri üzerinde dikta uygulamıştır.

Devletin bürokratik yapısından dolayı, bürokrasi halk kitleleri karşısında ve üstünde bir ayrıcalığa sahip oldu. Aynı biçimde, devlet işletmelerindeki işçilerde toplumdaki işsizlik karşısında kendilerini şanslı ve “imtiyazlı” saymışlardır. Bu durum uzun yıllar böyle sürüp gitti. Ta ki, buralarda çalışan işçilerin ekonomik koşulları belirgin bir bozulma gösterene kadar bu durum böyle devam etti. Önceki sayımızda sorunun bu yönü üzerinde durmuştuk. Burada üzerinde durulması ve irdelenmesi gereken şey, devlet sektöründe çalışan işçilerin sınıf mücadelesinde geç yer almasıdır. Bu durum sınıf mücadelesinin eksiksiz ve tam bir gelişim gösterememesinde önemli bir etkidir. Devlet işletmelerinde çalışan işçiler, yoğunluk bakımından her zaman diğer işçilere oranla, en büyük ve yoğun bölümü oluşturmuşlardır. Zaten sanayileşmenin geç-çarpık, bağımlı ve zayıf oluşması, Türkiye’de ücretli emekçileri nüfusun çoğunluğu durumuna getirememiştir. Bu proleterlerin de en yoğun ve büyük bölümü devlet işletmelerinde barındırılmıştır. Şimdi şu soruyu sormamız gerekiyor: Eğer bu alanda çalışan işçiler sınıf mücadelesine atılmazlarsa, bu ülkede sınıf mücadelesi tam bir gelişim gösterebilir mi? Kesinlikle gösteremez! Türkiye’de olanda budur. Burjuvazi, devlet eliyle, düzene karşı savaşması gereken proleter ordunun önemli bir bölümünü pasifize etmiş ve onları on yıllar boyu devletin diktası altında tutmuştur. Öyle ki, burjuva sınıf, burjuva sendikal anlayışa dayanan Türk-İş eliyle, bu işçilere komünizmi “telin” ettirebilmiştir. Devlet diktası altına alınan işçiler, karın tokluğu ve iş güvencesi uğruna, anti-komünist bir ideoloji ile yetiştirilmeye çalışılmıştır. Devlet sektöründe çalışan işçiler, aynı zamanda kapitalist düzen partilerinin destekçisi durumuna getirilmiştir. Bu alanlarda çalışanlar onyıllar boyu burjuva partilerin ve iktidarların destekçisi durumuna geldi. Devlet işletmesi işçileri uzun yıllar burjuvazinin dümen suyunda sürüklenip durdular.

Sınıf mücadelesi daha çok kapitalist özel sektörde gelişti. Sınıf mücadelesi içerisinde anılan önemli işçi olaylarına baktığımızda bu durumu açık olarak görürüz. 1963’te Kavel işçilerinin eylemi yapılırken ve aynı yıllarda özel sektörde yüzlerce “şanlı eylem” yapılırken, devlet sektöründe çalışan işçiler karın tokluğu uğruna,

burjuvazinin kulvarında komünizmi “tel”in mitinglerine koşuyordu. 15–16 Haziran büyük işçi eylemi esas olarak özel sektörde çalışan işçiler tarafından yaratıldı. Gene 70’li yıllarda meydana gelen yoğun işçi eylemleri esas olarak özel sektör işçilerince gerçekleştirildi. Bu süreç içinde devlet işletmesi durumundaki işyerlerinde işçilerce hiç eylem yapılmadı değil. Zaman zaman eyleme katılmış ya da kendileri (67 Paşabahçe direnişi, 70’in sonunda Tekel, Tarış direnişi vs.) eylem yapmışlardır. Ancak, bu eylemler devlet işletmelerinde çalışan işçilerin yoğunluğu ve büyüklüğüne göre çok cılız eylemlerdi. Sınıf mücadelesinin en yoğun olduğu 60–80 yılları arasında bile işçi sınıfının mücadelesi eksik ve zayıf gelişti. Çünkü bu dönemde devlet sektörü işçisinin büyük bölümü mücadeleyi seyrediyordu. Bu dönemde devlet işletmelerindeki işçilerin büyük bölümü kendi kurtuluş mücadelesine değil; işçi sınıfının kurtuluş mücadelesine karşı olan gerici eylemlere sokuluyordu. Bundan dolayı Türkiye’de sınıf mücadelesi çok sancılı ve eksik gelişim gösterdi.

Sonra ne oldu? On yıllar boyu derin uykuya dalan büyük işçi kitlesi, uyanmaya ve harekete geçmeye başladı. Çünkü kapitalizmin ekonomik krizinin ulaştığı boyutlar, onları da etkiledi. Ekonomik koşulları daha da bozulduğu gibi; devletin kendi işletmelerindeki işçileri çıkarmaya öncülük etmesi sonucu, kendilerini ya işsizler arasında ya da işsizliğe aday durumda buldular. Bu sefer özel sektör işçileri susarken, işçi eylemlerinde “şanlı eylemler” dizisi devlet işletmelerindeki işçilerce gerçekleşmeye başladı. Son üç yıl içinde ne kadar etkin eylem varsa, bunların tümünü onlar gerçekleştirdi. Sınıf mücadelesi tarihine “bahar eylemleri” olarak geçen önemli eylemler dizisi olsun; Türkiye’nin en kitlesel eylem ve yürüyüşü olan Zonguldak maden işçilerinin yürüyüşü olsun; dev eylemler devlet işletmelerinde çalışan işçilerce gerçekleştirildi. İzmir belediye işçileri, Türkiye’nin en uzun süreli yürüyüşü olan İzmir-Ankara arası “Ölüm Yürüyüşü”nü gerçekleştirdiler. Diğer kamu işçilerinin bu dönem giriştikleri eylemler artık saymakla bitmiyor. Bu, yeni bir durumdur. Devlet sektörü işçilerinin artık sınıf mücadelesinde yerlerini almaları ile Türkiye’de sınıf mücadelesi eksiksiz ve tam bir gelişim yoluna girmiştir. Şimdi tüm sektörlerdeki proleterler, bir sınıf olarak davranma durumuna gelmiştir. Şimdi sınıfın kendi içsel birliği başka bir söylemle müca-

dele birliği pratikte oluşuyor. Şimdiye kadar işçi sınıfının burjuva sınıfına karşı m¼cadelesi, birbirinden kopuk, tekil işçi gruplarının gişiştiği eylemlerin toplamı olarak ifade edilebiliyordu; Şimdi ise proleter sınıfın, burjuva sınıfına karşı b¼t¼nl¼kl¼ ve ayrı andaki organik eylemi g¼ndemdedir. Bu s¼reç başlamış durumdadır. Bu “durum” sınıf m¼cadelesinin bundan sonraki seyrini ve temposunu kesinlikle etkileyecektir. Artık tekil işçi gruplarının değil, proleter sınıfın şanlı eylemlerine tanık olacağız.

Devrimci Emek
Ağustos–1992 Sayı: 13

II

Türkiye’de işçilerin ve diğer emekçilerin ilk önce burjuvalar ve toprak sahiplerine, sonra da tek başına egemen olan sermaye sınıfına karşı verdiği sınıf mücadelesi, üzerinden tam 100 yıl geçmesine rağmen, eksiksiz ve tam bir gelişim gösterememiştir. Bunun ekonomik nedenini geçen sayımızda belirttik. Türkiye’de feodalizmin evrimci tarzda, geç ve sancılı olarak çözülmesi sonucu, proletaryanın devrim mücadelesinin önünde yığınla pislik bıraktı. Bir burjuva demokratik devrimin yapılamaması nedeniyle, proletarya, devrim yolu üzerindeki engellerle uğraştı ve bu yüzden proletaryanın verdiği sınıf savaşı yavaş gelişti. Aynı zamanda toplumsal ortamdan dolayı sınıf mücadelesi tam bir gelişme olanağı bulamadı. Bu durum, daha sonraki tüm gelişmeler üzerinde etkisini gösterdi.

Bu sayıda Türkiye ve Kürdistan köylülüğünün sınıf mücadelesindeki yerini irdeleyeceğiz.

Gerek burjuva demokratik devrimde burjuvazinin ittifakı durumunda olsun; gerekse sosyalist devrimde ya da kesintisiz demokratik devrimde proletaryanın müttefiki durumunda olsun, köylülüğün desteğini alamayan öncü sınıf, devrimini zafere ulaştıramaz. Köylülük kendi başına öncü bir rol oynayamamıştır. Köylülük ya burjuva sınıfın önderliğini takip etmiştir ya da proletaryanın önderliğini. Köylülüğün kendi başına devrimci bir rol oynamak zorunda kaldığı durumlarda ise, mücadele yenilgi ile sonuçlanmıştır. Meksika’da Zapata’nın önderliğindeki köylü ayaklanması ve köylü devrimi sonuçta yenilgi ile sonuçlanmıştır. Kendi başına, Meksika örneği gibi bir devrimle sonuçlanmasa da feodal üretim biçiminin

egemen olduğu dönem de Avrupa ve Latin Amerika kıtaları köylü ayaklanmalarıyla doludur. Ancak köylülük en köklü devrimci rolünü burjuva demokratik devrim söz konusu olduğu zaman burjuva devrime katılarak, proletaryanın toplumsal devrimi söz konusu olduğu zaman da proleter devrime katılarak oynamıştır. Geçmişte köylülüğün yer aldığı anti-feodal devrimler ister kendi hesabına katılmış olsun, ister başka bir sınıfın hesabına katılmış olsun bu devrimler öz olarak burjuva bir karakter taşıyorlardı. Çünkü köylülüğün en belirgin özelliği, özel mülkiyetle olan ilişkisidir. Köylüler yer aldıkları devrimlerle hem feodal egemenliği yıkmış ve hem de kendilerini değiştirmişlerdir. Devrim görmüş olan köylü, daha geniş bakış açısına sahip olur, devrimcilik onun tüm düşünce sistemini etkisi altına alır. Devrim görmüş bir köylülüğün proletarya tarafından kazanılma şansı daha fazladır. Burjuvazinin devrimci barutunu tüketmesi ve burjuva devrim çağının sona ermesi; yerine proletaryanın toplumsal devrim çağının başlamasıyla birlikte köylülük kapitalizmin tamamlayıcı bir sınıfı olarak proletaryanın bağlaşığı durumuna dönüşmüştür.

Avrupa kıtasında burjuva devriminin tüm gelişim süreci boyunca köylülük devrimde önemli bir rol oynamıştır. Köylü ayaklanmaları Avrupa'nın toplumsal gelişiminde önemli yere sahiptir. Tüm Avrupa ülkelerinde köylülüğün oynadığı rol farklı farklı olmuştur. Örneğın İngiltere; 16. yüzyılda başlayan ve uzun bir dönem kapsayan burjuva devrimle birlikte önemli değişime uğramıştır. Kırsal kesimlerdeki insanlar yerlerinden uzaklaştırılmış ve kitlesel bir biçimde sanayi bölgelerine yönelmişlerdir. Uzun süre burada da iş bulamayan köylüler, kentlerin "serserileri" olarak kaldılar. İngiliz sanayi devrimi, İngiliz köylülüğünü derinden sarsmış, onu köylülüğün aptallaştırıcı dar ortamından alıp, sanayi kentlerine çekmiş ve proleterleştirmiştir. Böylece sanayi devrimi, toplumsal yaşamda son derece devrimci bir rol oynamıştır. Köylülüğün sanayi devrimi ile değişime uğratılması sonucu proletaryanın sınıf mücadelesinin yolu açılmış oldu.

Fransa'da köylülük feodaliteye karşı burjuva sınıfın önderliğinde ayaklandı. Burada köylülük hem burjuva devrimin zaferinde büyük rol oynamış hem de kendini önemli ölçüde değiştirmiştir. Fransız köylüsü 1789 burjuva devriminden sonra nerdeyse üççeyrek yüzyıl kendini çok fırtınalı bir mücadelenin içinde buldu. Arka-

sından Fransız köylüsü 1848 devrimine katıldı, yirmi yıl sonra (katılmasa da) 1871 Paris Devrimi'ni gördü. Böylece Fransız köylüsü iki devrime katılmış ve üçüncü devrimi görmüş bir köylü olarak; daha sonra (yıllarca sonra) ikinci dünya savaşı yıllarında, ilk önce içerde faşizme destek vermemiş ve Fransa Hitler tarafından işgal edilince de faşizme karşı direniş hareketine katılmıştır.

Almanya da ise köylülük devrimci bir ayaklanmaya kalkışmakla birlikte burjuvazinin ihanetine uğramıştır. Burjuva sınıfın ihaneti sonucu, Alman köylü ayaklanması yenilgi ile sonuçlandı. Feodal derebeylere karşı devrimci ayaklanma başlatan Alman burjuva sınıfı ayaklanmayı yan yolda bırakmış ve derebeylerinin egemenliğı altına girerek onunla uzlaşmıştır. Böylece Almanya' da feodal üretim ilişkileri yavaş, evrimci tarzda ve sancılı çözülmüştür. Bunun acısını Alman halkı uzun yıllar çekmiştir.

Burjuva demokratik devrimlerin köylülük üzerindeki etkisini ana çizgileriyle göstermek amacıyla verdiğimiz bu kısa bilgilerden sonra Türkiye ve Kürdistan köylülüğüne geçebiliriz artık.

Osmanlı Devletinde Köylülüğün Durumu

Osmanlı imparatorluğunun da içinde bulunduğu tüm Doğu'da, toplumsal yapının evrimi kıta Avrupa'sına göre daha yavaş olmuştur. Bunun çok çeşitli nedenleri olmakla birlikte bu nedenlerin içinde temel olanı aynî vergi sitemidir. Doğuda yüzyıllarca vergi sistemi böyle olmuştur. Bunun anlamı şudur: halk (köylülük) devlete bir vergi veriyordu ancak bu vergi, köylünün elde ettiği mahsulün bir bölümünün kendisi olmuştur. Oysa aynı dönemde Avrupa'da vergi aynı olarak değil nakdi (para) olarak ödenirdi. Paranın Avrupa'da dolaşım aracı olarak kullanılması toplumsal yapının evrimini hızlandırmıştır. Avrupa basit meta üretimi, ilkel sermaye birikimi aşamasını yaşarken, Doğu henüz feodal ilişki için de yavaş ve istikrarlı bir dönemini yaşıyordu. Doğu'da paranın bir dolaşım aracı olarak devreye girmesi, Avrupa'dan çok sonra olmuştur. Böylece Doğu' da feodal üretim ilişkileri çok geç çözüldü. Bu çözülme çok ağır ve sancılı olmuştur. Doğu halkları yüzyıllarca bunun acısını yaşadılar. Doğu köylüsü hem feodal üretim ilişkilerinin çok uzun süre acısını çekmiş hem de bu üretim ilişkileri üzerine oturan doğu despotizminin altında kalmıştır.

Feodal-despot Osmanlı devleti yüzyıllarca hüküm sürmüş ve bu dönemin tümü boyunca Osmanlı köylüsü (nüfusun esasını oluş-

turur) sömürölmüş ve baskı altında tutulmuştur. Köylü, savaş zamanında (ki Osmanlılar sık sık savaşmışlardır) devlete evlatlarını asker olarak vermiş, barış zamanlarında ise yine ayın devlete vergi vermiştir. Osmanlı devletinde feodalite uzun sürdüğü için de köylülüğün çektiği acılar uzunca dönemi kapsamıştır. İmparatorluk sınırları içinde “akçe”nin devreye girmesi epey geç olmuştur. Aynı vergi sistemi varlığını uzunca bir dönem korumuştur. Ekonomik evrimin yavaş gelişimi toplumsal yapının-yavaş değişimini getirmiştir.

Devlet-i Aliye sınırları içinde burjuvazi 1800’lerden itibaren gelişim gösterdi. İpek Yolu bir ticaret yolu olarak çok eski olmakla birlikte, Avrupa’nın deniz yoluyla doğuya ulaşması sonucu, bu yol eski önemini yitirdi ve sonrada çöktü. Osmanlılar Batı ile ticareti deniz yoluyla yapmaya başladılar. Böylece Osmanlılar da burjuvazi, ticaret burjuvazisi olarak liman kentlerinde oluşmaya başladı. Limanlarda oluşan burjuvazi daha çok komprador (işbirlikçi) nitelikteydi. İçeride ise komprador burjuvaziden farklı ve daha zayıf olarak ticaret burjuvaları gelişti. Manifaktürcülüğün gelişimi ile birlikte pek çok kentte ilk burjuvalar oluştu. Cumhuriyet yıllarına kadar, Osmanlı sınırları içinde pek çok kentte yaygın olarak hatırı sayılır bir burjuva sınıf ortaya çıktı. İşte bu burjuvaların Osmanlı feodal yönetimine karşı giriştikleri ilk devrim 1908 Jön Türk devrimidir. Jön Türk devrimi tüm klasik devrimlerden ayrı bir konuma sahip olmuştur. Bu devrim sınıfsal öz olarak ve hedefler bakımından bir burjuva devrimi idi. Ancak tamamlanmayan, yan yolda kalmış bir devrimdir. Bu devrim halkçı bir özellik kazanmamış ve Lenin’in sözleri ile “siyasal bir devrim” olarak kalmıştır. Jön Türkler devrimine köylülük hiç bir destek vermemiştir. Sonuçta Jön Türkler Osmanlı hanedanı ile uzlaşma yoluna gittiler. Feodal üretim ilişkileri devrimci tarzda değil evrimci (Prusya tarzı) tarzda yerini kapitalizme bırakmıştır. Köylülük burada devrimci rolünü oynayamamıştır.

Burjuva Cumhuriyeti Boyunca Köylülük

Burjuva cumhuriyeti bu devrim sonucu kurulmamış, I.Emperyalist Paylaşım Savaşı sırasında Alman müttefiki Osmanlı hanedanı yenilmiş, kurtuluş savaşını kazanan M. Kemal ve çevresi yeni yönetimi oluşturmuştur. Burjuvazi Osmanlı hanedanını iktidardan uzaklaştırırken, feodallerle uzlaşmıştır. Böylece köylülük bu durumda da devrimci rolünü oynayamamıştır.

Türkiye de 19. yüzyılda başlayan feodalizmin evrimci tarzda yavaş çözülmesi cumhuriyet boyunca da devam etti. Jön Türk devrimi ile başlayan burjuva-feodal toprak sahibi uzlaşması cumhuriyet yıllarında devam etti. Burada olmayan Osmanlı hanedanı ve onun politik iktidarıydı. Ekonominin evrimi kendi yoluna devam etti. Feodalizme karşı bir burjuva devrim yapılamadığı için köylülük özgürleşemedi. Özgürlük köylülüğün ufkunda ortaya çıkmış ve kaybolmuştur. Bundan böyle köylülük özgürlüğü proletaryanın önderliğindeki devrimle kazanacaktır.

Türkiye’de feodal üretim ilişkileri süreç içinde yavaş ve sancılı bir biçimde çözüldü. Kapitalist üretim ilişkileri giderek tüm alanlarda egemen oldu. Bugün artık bir sermaye egemenliğinden ve düzeninden söz edebiliriz. Köylülük cumhuriyetin uzun bir döneminde yalnızca sermayenin baskısına uğramadı. Aynı zamanda feodal ilişkilerin geç çözülmesinin ağır sancısını yaşadı. Feodal üretim biçimi altında, feodal toplumun bir sınıfı olan köylülük, kapitalist üretim biçimi altında artık kapitalizmin tamamlayıcı bir parçası durumuna gelir.

Para, metanın dolaşım aracı olarak Türkiye’de geçtiğimiz yüzyılda ortaya çıkmaya başlamıştır. Yine geçen yüzyılda Türkiye’de bankalar kurulmaya başlamıştır. Osmanlı bankası, Ziraat bankası vb. Cumhuriyet boyunca paranın ekonomideki işlevi önemli değişimler geçirmiş artık para yalnızca bir dolaşım aracı değil aynı zamanda bir egemenlik aracı olmuştur. Türkiye’de bankaların ekonomideki ağırlıklı konumunu artık herkes biliyor. Bununla anlatmak istediğimiz şudur. Paranın ekonomik ilişkilerde oynadığı bu büyük rol sonucu artık ekonomik yaşamda feodalizmden söz etmek olanaklı değildir. Meta-para (m-p) ve para-meta-para (p-m-p) süreci ekonomik yaşamda tayin edici konumdadır.

Kapitalist toplum meta üretimi temelinde ortaya çıkar. Kapitalist toplumda servet büyük bir meta yığını demektir. Türkiye köylüsü de bu toplumun bir parçasıdır. Kapitalizm, tüm kırsal kesimde egemen duruma gelmiştir. Bunun sonucu olarak feodal toplumda bir bütün olan köylülük, kapitalist ilişkilerin egemen olması sonucu parçalanmış ve ayrılmıştır. Köylülük burjuva köylülük, zengin köylülük, orta köylülük, küçük ve yoksul köylülük olarak birbirinden ayrılmış ve köylülüğün yoksul kesimi tarım proleterleri durumuna gelmiştir.

Kapitalizmin bir sınıfı olarak köylülüğü sömüren sınıfla, işçi sınıfını sömüren sınıf aynıdır: Sermaye sınıfı. Burada Marx'ın belirttiği gibi işçilerle köylülerin sömürsü sadece biçim olarak farklıdır. İşçi sınıfı artı değer yoluyla sömürülürken, köylülük ipotekler vb. yolla sömürülür. Ama sömüren sınıf aynı sermaye sınıfıdır.

Bu durum, işçi sınıfıyla emekçi köylülüğün ittifakının nesnel temelini oluşturuyor. Yine aynı sınıfa karşı olmak ve aynı saflarda savaşmak, işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün ittifakının hem devrimin birinci adımında ve hem de sonraki adımlarında devam edeceğini gösteriyor. Burada işçi sınıfı, yoksul ve küçük köylülükle ittifakı bir anti-feodal devrim temelinde değil, bir anti-kapitalist toplumsal devrim temelinde olacaktır. Çünkü "anti-feodal devrim" stratejisi nesnel koşullar tarafından aşılmıştır.

Tarım Proletaryası

Tarım proletaryasının varlığı, yaygınlığı ve yoğunluğu kapitalizmin tarımsal alandaki egemenliğini ortaya koyar. Türkiye'de tarım proletaryası sürekli olarak tüm tarımsal alanlara yayılmış ve giderek büyük bir güce ulaşmıştır. Türkiye'nin bilinen en belirgin tarım alanı Çukurova'dır. Çukurova pamuktan ötürü tarım proletaryasının en önemli kısmını barındırır. Ancak tarım proletaryası Çukurova ile sınırlı değildir. Türkiye'nin pek çok ova ve bölgesinde tarım proletaryası çalışır. Amik ovasında, İğdir ovasında, Karadeniz bölgesinde, Ege'de ve Marmara bölgesinde tarım proleterleri çalışır. Türkiye'de tarım proletaryası kısa değil, uzun bir geçmişe sahiptir. Pamuk ekimi ve pamuk toplamada "ırgat" çalıştırılması on yıllardır süregelir. İlk önceleri sınırlı olan tarım giderek tüm alanlara yayıldı. Kapitalist çiftlik biçiminde yapılan tarım ve çiftlik yapısını aşan tarımsal üretim gelişim gösteriyor. Tarımsal alanda ücretli emekçi olarak çalışan yoksul köylülük ilk önceleri mevsimlik işçi olarak çalışırdı ancak giderek artan kapitalist çiftlik yöntemi (tavukçuluk, seracılık, peynircilik vs.) ve aynı zamanda tarım-sanayi komplekslerinin artması sonucu kalıcı bir özellik kazanmıştır. Böylece tarım proletaryası da kalıcı bir özellik kazanmıştır.

Tarım proleterleri, sanayi proleterlerinden daha az ücretle daha ağır ve uzun çalışma koşullarında çalıştırılıyorlar. Türkiye'de tarım proletaryasının aldığı ücret, her zaman sanayi proletaryasından daha az olmuştur. Bu devlet tarafından da yasallaştırılmış-

tır. Öte yandan, tarım proletaryası her zaman sanayi işçilerinden fazla çalıştırılır. Buna karşılık en ufak bir sosyal “güvenceye” sahip değildir. Tarım proleterleri yalnızca kendileri değil aileleriyle birlikte çok zor bir yaşam sürdürürler. Barınma koşulları genellikle çok ağırdır. Öte yandan hastalıklar tarım proletaryasının yanından hiç eksik olmaz. Pek çok tarım proleterleri ise, kamyonlar ve römorklarla taşınma sırasında kazalarda ölür gider. Ezici çoğunluğu ise sendikasızdır. Sendikalı olanlar daha çok devlet zirai donanım alanında çalışanlardır.

Sosyalist hareket şimdiye kadar, küçük köylülüğe ve yoksul köylülüğe verdiği önemi tarım proletaryasına vermemiştir. Devrimcilerin örgütlediği köylü eylemleri esas olarak küçük ve yoksul köylü eylemleridir. Tarım proletaryasına yönelik sözü edilir bir eylem yapılmamıştır. Tarımda kapitalizmin gelişimi ve tarım proletaryasının varlığı nesnel bir gerçekken, sosyalistler bu gerçeğe gözlerini kapamışlardır. Oysaki tarım proletaryası ayaklandırılmadan Türkiye’de sanayi proletaryasının önderliğinde bir devrimin başarı şansı yoktur. Burada devrimin kesin başarı şansı tarım proletaryasının ayaklanmasına bağlı olacaktır. Tarım proletaryası hem kesintisiz devrimin hem de sosyalizmin kırsal kesimdeki temel gücü ve uygulayıcısı olacaktır. Sanayi proletaryası ile tarım proletaryasının ittifakı devrimin proleter niteliği için de temel bir öneme sahiptir. Devrimde proletaryanın önderliği, tarımsal alanda tarım proletaryası tarafından yerine getirilecektir. Tüm bu temel öneminde ötürü tarım proletaryasının örgütlenmesi ve devrime yöneltilmesi bundan sonrasının tayin edici çalışması olmalıdır.

Türkiye Köylülüğü Devrim Yaşamamıştır

Görüldüğü gibi köylülüğümüz ne Osmanlı döneminde ne de cumhuriyet döneminde her hangi bir burjuva devrim yaşamamıştır. Köylülük bir anti-feodal devrim görmeden kendini kapitalist ekonominin içinde buldu. Feodal üretim ilişkilerinin yavaş çözülmesi ve burjuva demokratik devrimin yaşanmaması, köylülüğün davranış ve düşünce biçimini etkilemiştir. Bir devrim bilinci ve geleceğine sahip olmayan köylülük, dar bir düşünce yapısına sahip olmuş ve geriliği yüzünden on yıllar boyu burjuvazinin destekçisi olmuştur. Şimdiye kadar kentler olduğu kadar köyler de sermaye partilerinin oy deposu olmuştur. Zaman zaman saf değiştirmişe

de bu sermaye partileri arasında olmuştur. Devrimci geleneklere sahip olmayan köylüler, sermayenin ağır baskılarına rağmen her hangi bir başkaldırıya başvurmamışlardır. Oysa onyıllardır ve tüm cumhuriyet dönemi boyunca jandarma dipçığı köylüler üzerinden hiç eksik olmadı. Ekonomik olarak da dolaylı ve dolaysız vergiler, banka faizleri altında ezildi, ürünü yok pahasına alındı ve bir kere daha sömürüldü. Köylülük sermayeye ve kentlere servet biriktirmiş ama kendisi hem ekonomik yönden zayıflamış ve yoksullaşmış ve hem de entelektüel yönden geri kalmıştır. Köylüler tüm bu baskıların altında sindirilmiş ya da sinmiştir.

Emekçi köylülüğün sermayeye ve devlete karşı ayaklanmaması ve hiç bir devrimci geleneğinin olmaması sonucu proletaryanın devrim mücadelesine yeterince katılmamıştır. Bu durumda sınıf mücadelesi nasıl tam bir gelişim gösterebilir? Köylülük 70'li yıllara kadar toplam nüfusun en büyük bölümünü oluştururdu. Şimdi bile toplam nüfusun %43'nü oluşturuyor, kitlesel olarak önemli bir potansiyel. Bu büyük kitle potansiyeli şimdiye kadar devrim mücadelesinden geri durmuş ve bu yüzden proletaryanın devrim mücadelesi istenilen gelişimi gösterememiştir. Sosyalizme kesintisiz olarak varacak olan Demokratik Halk Devrimi mücadelesi, bu mücadelenin köylülük tarafından desteklenmesine bağlıdır. Bu destek ise şimdiye kadar gelmemiştir. Köylülük sermayenin politik güçlerinin kırsal kesimdeki toplumsal desteği olmuştur. Bugün tüm çektiği sıkıntılara rağmen köylülüğün ezici çoğunluğu sermayeyi takip ediyor. Bu sonuçlar, köylülerimizin bir devrim yaşamamış olmalarının sonuçlarıdır.

Küçük Ve Yoksul Köylülük Devrim Potansiyeli Taşiyor

Köylülük bir devrime katılmamıştır ancak, önemli bir devrimci potansiyele sahiptir. Köylülük hem Osmanlılar döneminde feodalizmin bir sınıfıken, feodal egemen sınıf tarafından sömürülmüş ve ezilmiş hem de cumhuriyet döneminde kapitalizmin bir sınıfıken sermaye sınıfı tarafından ezilmiş ve sömürülmüştür. Yani kırsal köylülük yüzyıllardır eziliyor ve sömürülüyor. Üstelik artık son derece yoksul bir duruma düşmüştür. Bu köylülüğün uzun süre sessiz kalması mümkün değildir. Koşullar devrimci ve bu durum köylülüğü de derinden sarsıyor. Köylülüğe egemen olan

yüzyılların sessizliği bozulma eğilimi gösteriyor. Sınıf mücadelesi kırsal kesimde de tüm şiddeti ile yaşanmaya başladı. Buralarda bulunan yoksul ve küçük köylü, tarım proletaryasının önderliğinde tarım burjuvalarına ve zengin köylülüğe karşı devrim mücadelesinin içinde yerini alacaktır.

Yirmi beş yıldır devrimci hareket kırsal kesimde köylülüğe dayanıyor. Yoksul ve küçük köylülük devrimci hareketleri bağrına basmış ve zaman zaman onlara destek olmuştur. Bu desteği verenler için başında tüm emekçi köylülüğün çok az bir kısmı bile olsa çok önemlidir. Şimdi daha fazla sayıda köylü kitlesi bu desteği veriyor. Kürdistan'da verilmekte olan mücadeleye köylülük büyük bir destek veriyor. Bu destek giderek tüm kırsal alanlara yayılma eğilimi gösteriyor. Emekçi köylülüğün ayaklanması ile tüm devrim güçleri harekete geçmiş olacaktır. Bu da sermaye sınıfına karşı verilen sınıf mücadelesinin tam bir gelişim içine girmesi anlamına geliyor. Devrim mücadelesi toplumun tüm emekçilerini kapsama eğilimi gösteriyor.

Küçük köylülüğün devrimci olanakları ilk defa olarak açığa çıkıyor. Şimdiye kadar bu büyük devrimci olanak kendi içine kapalıydı, kapalı bir koza gibiydi. Koza şimdi yavaş yavaş açılıyor. Emekçi köylülük Demokratik Halk Devrimi'nin önemli bir devrim gücüdür. Köylülük bu devrimci olanağını tarihte ilk kez proletaryanın önderliğindeki devrimde ortaya koyacaktır. Bu devrimci olanak küçük köylülüğün ilk ve son olanağı olacaktır. Köylülük demokratik devrimde oynaması gereken devrimci rolü oynayacak ve bu devrimci olanağı tükenecektir. Artık ondan sonra yalnızca proletaryanın tek başına devrimciliği devam edecektir. Kesintisiz devrimimizin küçük köylülüğün bu devrimci olanağını kullanması ve bitirmesi son derece önemlidir.

Küçük ve yoksul köylülüğün devrimci olanaklarını inkâr eden ve köylülüğün desteği olmaksızın "saf proleter devrim" önerenler, köylülüğün devrimci olanaklarının ortaya çıkması ve Kürdistan'da olduğu gibi silaha sarılması karşısında her nedense susar oldular. Yüzyılların sessizliğini bozarak sahip oldukları devrimci olanakları kullanmaya başlayan köylülüğün giriştii eylemler, devrimci rolünü inkâr edenlere iyi bir yanıt oldu.

Devrimci Emek
Eylül-1992/Sayı: 14

Türkiye’de sınıflar mücadelesi tam bir gelişim yoluna girdi. Ancak, durum her zaman böyle değildi. Daha önceki yazılarımızda da belirttiğimiz gibi, şimdiye kadar, sınıflar mücadelesi tam bir gelişim gösteremedi. Mücadele eksik bir gelişme aşamasından geçti. Bunun temel nedenini, Türkiye’de kapitalist üretim ilişkilerinin evrim yoluyla ve geç gelişiminde yattığını belirttik. Bilindiği gibi tüm toplumsal olaylar belli bir ekonomik temel üzerinde meydana gelirler. O halde irdelenecek olaylar, ekonomik temelleriyle birlikte ele alınmalı.

Sınıflar mücadelesi belirli bir ekonomik ilişkiler temelinde meydana gelmekle birlikte; bu mücadelenin kendisi tek başına ekonomik nedenlere bağlı değildir. Ekonomik durum temeldir, ancak, tarihsel gelişimde başka etkenler de var. Örnek olarak uluslararası savaşlar, dünya savaşları ve ulusal savaşlar vb... tüm bu olgular sınıflar mücadelesini etkileyen etkenlerdir ve tarihsel gelişimde rolleri vardır. Bu anlamda biz de yazılarımızda ekonomik nedenlerin yanında toplumsal-politik nedenler üzerinde durduk. Böylece anlatmaya çalıştığımız olay hakkında tam bir fikir vermiş oluruz. Bu yazıda Kürdistan’daki mücadele ve bu mücadelenin ve-
rilmekte olan birleşik mücadeledeki yeri üzerinde duracağız.

Kürdistan Devrim Dinamizmi Birleşik Devrimin Önemli Bir Bileşenidir

Türkiye ve Kürdistan devrimi, birbirinden ayrı geliştikten sonra, kendine özgü ekonomik ve tarihsel nedenlerle giderek zamanla, tek bir devrim sürecinde birleşti. Her iki ülkenin devriminin tek bir süreçte birleşmesi, bu devrimin bir bileşeni olan Kürdistan devriminin “ulusal” yönünün ortadan kalktığı anlamına gelmez. Kürdistan devriminin, Türkiye devriminden farkı ve ayırdedici yönü ulusal sorundur. Ancak, birleşik devrim Kürt ulusunun “ulusların kendi kaderini tayin hakkını” dışlamıyor, tersine içeriyor.

Kürt ulusunun “ulusal kendi kaderini tayin hakkı” ister bağımsız devlet biçimini alsın, ister Türkiye halklarıyla birlikte eşitlik temelinde birleşik cumhuriyet biçimini alsın, hangi biçimi alsın, ulusal sorunun çözümünün kesinlikle klasik sömürgelerdeki gibi olmayacağı açıktır.

İngiltere ile Fransa’yı ele alalım. İngiltere yıllarca sömürdüğü

en büyük sömürgeleri ABD, Hindistan ve Mısır'ı kaybettiği halde, bu büyük sömürgeci ülkede yer yerinden oynamadı. İngiliz emperyalizmi yeni sömürgecilik politikası sayesinde, eski sömürgele-
rindeki konumunu yeni biçimlerle de olsa korumuştur. Eski sömürgele-
r gittiği zaman, İngiltere'de ne devlet yıkılmış ve ne de iktidar değişikliği olmuştur. Fransa'nın durumu da benzerdir. Fransa, Güney Asya ve Afrika'daki bir dizi sömürgesini kaybettiği zaman, kendi içinde bir yıkıma uğramadı. Bu sömürge ülkelerden Cezayir, Fransız sömürgeciliğine karşı dünyanın en uzun süren kanlı mücadelesini verdi. Fransa bu ülkede büyük bir bozguna uğradı. Tüm bu kayıplara rağmen, Fransa kendi durumunu korumaya çalıştı. O da, İngiltere gibi bunu yeni-sömürgecilik sayesinde gerçekleştirdi.

Klasik sömürge, sömürgeci devlet ilişkileri, ilhak edilmiş ülke ve ilhakçı devlet ilişkilerinden farklıdır. Bundan dolayı ulusal sorunun çözümü ve yaratacağı sonuçlarda farklı olacaktır.

Kürt ulusunun "ulusal kendi kaderini tayin hakkı" hangi biçimi alırsa alsın sonuçta, Kürt ulusunun kendi üzerindeki politik tasarruf hakkını kendisinin kullanması, birleşik devrimi hızlandıracak ve bu süreç bir devrimle sonuçlanacaktır. Bu nedenle Kürt ulusunu "ulusal kendi kaderini tayin hakkı" yalnızca Kuzey Kürdistan'la sınırlı kalmayacaktır. Kürt halkının devrim mücadelesi yalnızca Kuzey Kürdistan sınırları içinde kalmayacak kesinlikle tüm Türkiye'yi kapsayacaktır. Hiç kimse Kürdistan'daki devrim mücadelesini ulusal sınırlar içine hapsedemez. Bu devrim, birleşik devrimin önemli bir bileşeni olarak kendi "ulusal çitleri" içinde kalmayacaktır. Kürdistan devrimi, faşist Türk devleti yıkılmadan, sermaye egemenliği devrilmeden sonuçlanmayacağı gibi; Türkiye devrimi de "ulusal sorunu" tam olarak çözmeden başarıya ulaşamaz.

Şimdiye kadar açık olarak ortaya çıkmıştır ki, Türkiye devrim mücadelesinin zaman zaman ileri düzeye vardığı olmuştur. Örnek 70'li yıllarda olduğu gibi Türkiye devrimi, Kürt halkının kesin ve aktif desteğini alamadığı için bir yere kadar gelmiş ve tıkanmıştır. Aynı biçimde Kürdistan devrimi de özellikle son on yıl içinde önemli bir gelişim göstermekle birlikte artık kendi başına yürüyebileceği noktaya kadar yürümüştür, şimdi ise tıkanmayla yüz yüzedir. Son olaylar gösteriyor ki, Kürdistan'daki ulusal-sınıfsal kurtuluş mücadelesi Türkiye proletaryasının, devriminin kesin des-

teği olmadan daha ileriye gidemez. Şimdiye kadar ulusal sorunun çözümünde, Türkiye proletaryasından bağımsız ancak diğer parçalardaki Kürt ulusal hareketleriyle birlik içinde ele alan Kuzey Kürdistan'ın devrimci güçleri, son olarak Irak Kürdistan'ında KDP ve YNK'nın arkadan hançerlemesi sonucu artık çözümü Türkiye proletaryası ile birlikte arayacaklardır. Onlara bu gerçeği olaylar öğretmiştir. Olaylardan ders çıkaracaklarını umut ediyoruz.

Şimdiye kadar TC Devleti "sınırları" içinde sınıf mücadelesinin eksiksiz ve tam bir gelişim gösterememesinin bir etkeni de "ulusal sorunun" çözülmemiş olması ve bunun yanında Kürt halkının yaklaşık olarak 30 yıl boyunca sindirilmiş olmasıdır. Bu durumu kısaca irdeleyelim.

Kürt Ulusal Hareketinin En Yoğun Yüzyılı

Geçtiğimiz yüzyılın ortalarıyla bu yüzyılın ortalarına kadar Kürt ulusal hareketi en yoğun ve yaygın yüzyılı yaşadı. Geçtiğimiz yüzyılın içinde meydana gelen "Bedirhan Ayaklanması" ile başlayan ve içinde bulunduğumuz yüzyılın ortalarında kurulan ve yıkılan (1946) Mehabad Kürt Cumhuriyeti'ne kadar Kürt ulusal hareketi bir dizi ayaklanma ve olayı içerir. Tam bir yüzyıl boyunca meydana gelen ayaklanmalar hiç bir zaman ne tüm Kürdistan'a yayıldı ve ne de, gerçek bir ulusal kalkışmaya dönüştü. Bu dönem içinde meydana gelen Kürt ayaklanmaları yerel ayaklanmalar olarak kaldı. 1946'da kurulan Mehabad Kürt Cumhuriyeti, bir "Kürt Cumhuriyeti" ismini almakla birlikte yerel olarak kalmıştır. Bazı ayaklanmalara bakalım: Koçgiri Halk Ayaklanması, Şeyh Sait Ayaklanması, Zilan Ayaklanması ve Dersim Halk Ayaklanması. Tüm bu ayaklanmalar yerel düzeyde kaldı. Her ayaklanma Kürt halkını etkilemekle birlikte yerel olmaktan kurtulamamıştır. Kürdistan parçalanmadan önceki Bedirhan Ayaklanması tüm Kürdistan'ı kapsamamıştır. Kürdistan'ın TC ve Emperyalistler arasında parçalandığı Lozan Antlaşmasından sonra her parçadaki ayaklanma kendi içinde kalmıştır. Yakın bir örnek daha iki yıl olmadı, Irak Kürdistan'ındaki Kürtler Saddam yönetimine karşı ayaklandığında, bu ayaklanma diğer parçalardaki Kürtler tarafından desteklenmedi. Şüphesiz bunda emperyalizm ve bölgedeki Türk-Arap-Fars devletlerinin Kürt ulusunu böl-parçala-yönet politikasının büyük payı olmakla birlikte tek etken bu değildir. Bunun ekonomik ve tarihsel nedenleri de var.

Bir yüzyıl boyunca birbirinden kopuk olarak gerçekleşen Kürt ayaklanmalarının toplamı bize bir Kürt ulusal hareketini verir. Kürtlerin ulusal uyanış hareketinin bu yüzyıl içinde olması bir rastlantı değildir. Bunun ekonomik ve tarihsel nedenleri var. Bu nedenleri kısaca şöyle sıralayabiliriz:

1- Kapitalizmin Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde ve bu ara Kürdistan'da ortaya çıkmaya başlaması. Bilindiği gibi geçen yüzyıl "kapitülasyonlar" dönemi yaşandı. Kapitülasyonlarla birlikte kapitalizm feodal Osmanlı devleti sınırlarına girmeye başladı. Osmanlı ticareti, uluslararası kapitalist dünya pazarına bağlandı. O dönemde kurulan Ziraat Bankası vb.nin görevi Osmanlı ticaretini kapitalist dünya ticaretine bağlamaktı. Kapitalist ilişkilerin feodalizmin bağrında ortaya çıkmaya başlaması ile birlikte Kürtler yavaş da olsa uluslaşma sürecine girdiler. Kürdistan zaten uluslaşmanın şafağında parçalandı. Bu süre içinde Kürt ayaklanmalarına önderlik edenler Bedirhan gibi "hanlar" ve Şeyh Sait gibi "şeyhler" olmuş olması bu hareketlerin gelişmekte olan kapitalist ilişkiler temelinde yürüyen ulusal hareketler olduğu gerçeğini değiştirmez.

2- Feodalizmin bağrında kapitalist ilişkilerin filizlenmesi ve burjuvaların Osmanlı ve Kürdistan'da ortaya çıkması temelinde 18. yüzyılın başında Avrupa'da esen eşitlik-kardeşlik-özgürlük düşüncesinin Kürtleri etkilemesi. Kürt halkı geçtiğimiz yüzyılda burjuva devrimlerinin ve bu yüzyılın başında da proleter devrimlerin etkisinde kaldı ve etkilendi. Kürt ulusunun uluslaşma ve bağımsızlaşma yolundaki kültürel çalışmaları yüzyılı aşkın süredir devam ediyor.

3- Osmanlı İmparatorluğunun çökmeye başlaması. Geçen yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı İmparatorluğu dağılmaya karşı karşıya geldi. Gene aynı yüzyılın yarısından sonra Osmanlılar Afrika ve Ortadoğu'da arka arkaya yenilgi aldılar. Ruslar daha sonra Erzurum'a kadar girdiler. Batıda Bulgar ve diğer balkan halkları Osmanlılara karşı ulusal kurtuluş savaşı veriyorlardı. Avrupa'daki ulusal kurtuluş savaşlarını dünyada Amerika ile Asya'daki kurtuluş savaşları izledi. Tüm bunlar Kürtlerin ulusal hareketleri başlatmaları ve yaygınlaştırmalarında önemli etkenler olmuştur.

Tam bir yüzyıl boyunca görülen ulusal Kürt ayaklanmaları her seferinde kanlı bir biçimde ezilmiştir. Kürdistan bir bütünken (Doğu Kürdistan dışında) Kürt ayaklanmaları Osmanlı merkezi feodal despot devleti tarafından kanlı biçimde ezilmiş ve yüzbinlerce

Kürt göçe zorlanmış ve onbinlerce Kürt bu zorunlu sürgünler sırasında ölmüştür. Kürdistan parçalandıktan sonra da Kürt halkı bölgedeki Kürdistan'ı ilhak eden gerici Türk-Arap-Fars devletleri tarafından baskı altına alınmış ve girişilen ulusal ayaklanmalar bu ilhakçı devletler tarafından kırım düzeyinde ezilmiştir. Kürt halkı büyük bir soykırıma uğramış, dünyanın en çok ezilen halklarından biridir.

Kürt ulusal ayaklanmaları çok ağır biçimde ezilmekle birlikte, bu ulusal ayaklanmalar Kürt ulusunun daha sonraki tüm gelişmelerinde iz bırakmıştır.

Dersim Ayaklanmasının Yenilmesinden Sonra Kuzey Kürdistan'da Durgunluk

Şoven-ırkçı kemalist ordunun Dersim halk güçlerini kanlı bir kırımdan geçirmesi sonucu ayaklanma yenildi ve Kürt halkı ağır bir yenilgi aldı. Dersim katliamından sonra Dersim halkı ve tüm Kürt halkı uzun süren bir sessizliğin içine gömüldü. Daha sonra onyıllar boyu Kürdistan'da "yaprak kımıldamadı". Kürt halkı sindirildi ama şoven-ırkçı-ilhakçı Türk devletinin baskısı hiç sona ermedi. Kürdistan'a sevk edilen ordu birliklerinin sayısı devamlı olarak artırıldı. Jandarma karakolları tüm alanlara yayıldı. Kürt köylüsü üzerinde jandarma dipçığı hiç eksik olmadı. Türkiye genelinde zaman zaman parlamento yönetimi olmakla birlikte, Kürdistan'da idare her zaman ordunun elinde olmuştur. Kürdistan'da 70 yıl boyunca askeri diktatörlük vardı. Öyle ki, Kürt köylülerin kendi aralarındaki arazi ve kız kaçırma sorunlarında bile jandarma, asıl yönetici yargılayıcı rolü oynardı. Bunun yanında ilhakçı Türk devleti, Kürtlerin diğer parçalardaki Kürtlerle olan ekonomik ilişkileri "kaçakçılık" olarak nitelendirmiş ve bundan dolayı birçok Kürt köylüsü kurşuna dizilmiştir. "General Muğlalı" olayı ve "Viranşehir Katliamı" bunlardan yalnızca iki tanesidir.

Dersim Halk ayaklanmasının yenilgisinden sonra asimilasyon da en üst düzeye çıkartıldı. Kürtlerin varlığı inkâr edildi. Kürtler "Türkleştirilme" politikası ile asimile edildi. İsmet İnönü'nün yayınlanan "Kürt Raporunda" Kürtlerin "Türkleştirilme politikası" açık olarak görülür. Bilindiği gibi onbin yıllık tarihi olan bir halk yok sayıldı ve hatta Türk sayıldı. Kürdistan'da Kürtlüğü hatırlatan ne varsa silindi. İsimler Türkleştirildi. Arkasından soyadları Türkleştirildi ve

böylece Kürtlerin Türk “soyundan” geldikleri gösterilmeye çalışıldı. Köy isimleri, ilçe ve kent isimleri değiştirildi. Şimdi pek çok Kürt’ün soyadı Türk olarak geçiyor. HEP Genel başkanı Mardin’li bir Kürt aileden olduğu halde, bu aile zorla Türk soyuna sokulmuştur(!)

Asimilasyon kültürel alanda da sürdürüldü. Kürtlere Türk tarihi ve dili öğretildi. Dağa taşa “Ne mutlu Türküm diyene” sözü yazıldı. Türkiye Türklerin, TC sınırları içinde yaşayan herkes de Türk kabul edildi. Kürt çocukları yoğun olarak öğretmen okullarına alındı. Köy Enstitüleri bunun ilk adımı oldu. Buralarda Kürt çocukları Türk eğitimi-kültürü ve ahlaki ile eğitildi. Türklerin ne kadar kültürü ve tarihi varsa tüm bunlar zorla Kürtlere kabul ettirilmeye çalışıldı.

Türk burjuvazisinin asimile çalışmaları kendini daha çok alviligi benimsemiş olan, Erzurum, Erzincan, Sivas, Malatya ve Tunceli’nin belli alanlarında gösterdi. Bu bölgelerde asimilasyon ileri düzeye vardırdı. Kürdistan’da on yıllar boyu hiç ses çıkmamasının en büyük nedenlerinden biri bu asimilasyondur.

Kuzey Kürdistan’da ulusal-devrimci hareket 70’li yıllara doğru yeniden ortaya çıkmaya başladı. Kuzey Kürdistan’da ulusal hareketin yeniden ortaya çıkmasında iki yönlü etki rol oynadı. Bunlardan biri TİP’in “Doğu mitingleri” ile başlayan ve THKO’nun Nurhaklardaki gerilla mücadelesi, Kürt gerçeğinin ve “ulusal sorunun” tartışılmaya başlanmasıdır. Türkiye sol hareketi TKP’den beri Kürt ulusal hareketi karşısında-şoven tutumun etkisinde kalmıştır. Pek çok konuda olduğu gibi “ulusal sorunda da” Türkiye solu, kemalizmin etkisi altında olmuştur. Bu yüzden uzun yıllar Kürtler bir ulus olarak kabul edilmedi. Bundan ötürü TİP, sorunu bir “doğu sorunu” olarak görüyordu. TİP’e karşı çıkan MDD ise Kürt ulusal sorununu bir kültürel özerklik sorunu olarak görüyordu. MDD’li programlarda Kürt ulusu için ulusal kültürel özerklik öneriliyordu. Türkiye solu içinde Kürt gerçeğini ilk gören ve kabul eden THKO olmuştur. Öyle ki THKO Türkiye devrimini bile başlatmak için Kürdistan’ı seçmiş ve kitlesel olarak esas olarak Kürt halkına dayanmıştır. Bu insanların idam sehpasında “Yaşasın Kürt ve Türk Halklarının Mücadelesi” demeleri iki halkın mücadele birliğini örmeye de büyük bir kilometre taşı olmuştur.

Kürt ulusal sorununun 70’li yıllara doğru yeniden ortaya çıkmasında ikinci etken Barzani’nin Irak Kürdistan’ında (Güney Kür-

distan) Saddam’la bir özerklik antlaşması yapması ve bu yıllarda Türkiye’de kurulan Devrimci Doğu Kültür Ocakları(DKKO)’nın çalışmalarıdır. Barzani’nin KDP’sinin Saddam’la bir özerklik antlaşması yapması, genel olarak Kuzey Kürdistan’ı(Türkiye Kürdistan’ı) üzerine de olumlu etki yaptı. Özel olarak da DDKO’nun çalışmaları Kürt ulusal hareketinin gelişmesinde etki yapmıştır. Esasında 70’li yıllardan sonra ortaya çıkan hemen hemen tüm “Kürt Solu” DDKO kaynaklıdır.

30 yıllık sinmişlik ve sindirilmişlikten sonra Kürt halkı yeniden mücadele sahnesine atıldı.

Birleşik Devrimin Türkiye Dinamizmi Önde Olursa Durum Ne Olur?

Türkiye ve Kürdistan devrimi birbiriyle ilişki halindeyken bile tam bir çelişki içinde gelişmiştir. Bu çelişkili durum günümüze kadar sürerek gelmiştir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde iki ülkenin devriminin birbirinden ayrı gelişmesi ve bir “çelişkinin” yaşanması doğaldı. Çünkü iki ülkenin devrim süreci ayrı ayrı süreçler biçiminde geliyordu. İki ülkenin devrim dinamizminin birbirinden ayrı ayrı geliştiği cumhuriyetin ilk yıllarında Kürt halkı Türkiye’ye karşı mücadele ederken, Türkiye solu kendi kemalist iktidarının yanında yer aldı. Söz uygunsu Kürt ulusal hareketi, Türkiye solu hareketinden daha “bağımsız”dı. Bu dönemde TKP dağılmış ve sol hareket tasfiyeye uğramışken aynı dönem Kürt ulusal ayaklanmaları yaşanıyordu. Kürt halk hareketi Türkiye sol hareketinden daha ileri düzeydedir. Türkiye sol hareketi dar konumlara hapsolmüşken, Kürt ulusal hareketi kitlesel boyutlarda gerçekleşmiştir. Ancak tüm ileri çıkmış olmasına karşın, Türkiye işçi hareketi tarafından desteklenmeyen Kürt ulusal hareketi, boğazlanmış ve yıllarca kendine gelememiştir. Eğer on yıllarca, Kürk ulusal hareketi geriye düştüyse ve bu sırada Türkiye proletarya hareketi öne çıktıysa, bu öne çıkma görecelidir. Eğer Kürt ulusal hareketi ağır bir şekilde yenilgi almamış olsaydı ve eğer Kürt halkı büyük katliamlara uğramamış olsaydı Kürt halkının devrim mücadelesi, Türkiye halklarının devrim mücadelesinden geri kalmazdı.

Türkiye sol hareketi 60’lı yıllardan sonra büyük bir gelişme ve yaygınlık gösterdi. 60–80 yılları arasında işçi sınıfı önemli bir gelişme göstererek devrimde öncü rol oynayacağını gösterdi. Bu yıl-

larda meydana gelen şanlı işçi eylemlerinin hemen hemen tümü Türkiye kesiminde oldu. Büyük işçi eylemleri 15–16 Haziran batıda oldu. Yetmişli yıllarda bile yapılan işçi eylemlerinin çoğu batıda olmuştur. Bu sıralar Kürdistan proletaryası kendi içinde pasif konumdaydı. Öyle ki Türk-İş bile aşamıyordu. Türkiye proletaryasının mücadelesine destek vermiyordu. Kürdistan proletaryası eylemsel olarak da örgütsel olarak da Türkiye proletaryasına göre geri kalmıştır. Birleşik devrimin Türkiye bileşeni, Kürdistan’a göre ileriye çıkmıştı ancak, Türkiye devrim mücadelesi, Kürdistan devrimi tarafından desteklenmediği için tıkanı. Eğer Türkiye devrimi, Kürdistan devrimi tarafından desteklenmezse fazla ileriye gidemez. Kürt halkının destek vermediği hiçbir hareket başarıya ulaşamaz.

Kürt Halkı Savaşıyor

Birleşik Devrimin Koşulları Daha Da Olgunlaştı

Kuzey Kürdistan da Kürt halkının verdiği özgürlük savaşı şimdiye kadar hiç bu kadar yaygınlaşmamış-yoğunlaşmamış ve sertleşmemişti. Kürt halkının, ilhakçı ve işgalci Türk devletine karşı verdiği devrim mücadelesi çok çetin süreçten geçiyor. Son yıllarda, Türk devleti binlerce Kürt insanını katletti, onbinlercesini tutsak aldı. Onlarca Kürt köyü bombalandı. Şırnak ve Kulp’ta da görüldüğü gibi çeşitli Kürt kentleri en ağır silahlarla dövülüyor. Buradaki insanların can ve mal güvenliği kalmamıştır. Faşist Türk devleti tüm askeri gücünü kullanarak, Kürt halk hareketini ezmeye çalışıyor. MGK Kürt halk hareketine ve Türkiye devrimci hareketine karşı “toplu mücadele” çağrısı yaptı. Bunun anlamı şudur: İç-savaş potansiyel olarak tüm Türkiye’ye yayılmıştır. Sınıflar mücadelesi kesin olarak bir iç-savaştan geçiyor.

Türkiye ve Kürdistan’ı kapsayan birleşik devrimin en önemli bileşeni olan Kürdistan devrimi büyük bir aşama gösterdi. Kürdistan’daki devrim dinamizmi harekete geçti. Kürt halkı elde silah savaşa yönelmiştir. Kürt halkının verdiği silahlı mücadele giderek bütünsel bir mücadeleye doğru yöneliyor. Kürt halkının elde silah savaşması, birleşik devrimin başarısı için temel önemdedir. Bu durum bundan sonraki tüm gelişmeleri kesin olarak etkileyecektir.

Türkiye sosyalist hareketi içinde, Kürdistan devrim dinamizmi, birleşik devrimin önemli bir bileşeni olarak kabul edilmezdi.

Kürdistan devrimi, Türkiye devriminin basit bir “destekçisi” olarak görülürdü. Bunun için de “ulusal sorun” a gereken önem verilmezdi. Bu da gelişmenin dengesiz olmasına yol açardı. Şimdi her şey yerli yerine oturuyor. Kürdistan devrimi olmadan Türkiye devriminin kısır kalacağı ve sonuca ulaşmayacağı anlaşılmış durumdadır. Eskiden sosyalistler, Kürdistan devrimini, Türkiye devrimine bağımlı olarak ele alırlardı. Şimdi durum farklıdır. Artık her iki devrim, bir tek devrim sürecinde birleştikten sonra, karşılıklı bağımlılık var. Kürt halkı özgür olmadan Türkiye devrimi sonuca ulaşmış olmayacaktır.

Şimdi Proletarya Enternasyonalizmi Sınavdan Geçiyor

Türk sermaye sınıfı tüm askeri ve politik-toplumsal güçleriyle Kürt halkına karşı “toplu mücadele” başlatmışken; Kürt köylerine binlerce top bomba, yağdırılırken, Kürt gerillalar katledilirken ve sonuç olarak Kürt halkı boğazlanırken Türkiye sol hareketinin büyük bir bölümü utanç verici bir sessizlik içine gömülmüştür. Esasında Türkiye sosyalist hareketinin reformist kesimi tam bir çöküş sürecindedir. Bunlardan devrimci bir tutum beklemek için saf olmak gerekiyor. Kürt halkının ve devrimcilerinin bunu gördüklerini bilmemiz gerekiyor.

Türkiye proletaryası kendi üzerindeki şovenizmin tüm ideolojik etkilerini tamamen atmalı ve Kürdistan proletaryası ile tam bir enternasyonalizm içinde olmalı. Kürt ulusunun “ulusal kendi kaderini tayin hakkı” nı savunmanın bir demokratiklik kıstası olduğu kabul ediliyor. Devrimcilik ise, Kürt halkının özgürlüğünü kendi özgürlüğü kabul etmek ve bu uğurda mücadele etmektir. Proletarya enternasyonalizmi devrimci öze sahiptir. Biz lafazan değil, eylemci enternasyonalistleriz. Bunun için tüm gücümüzle Kürdistan proletaryasının mücadelesini veriyoruz. Proletarya enternasyonalizmi kesin bir sınavdan geçiyor. Türkiye proletaryası bu sınavdan “alının ağıyla” çıkmalıdır.

Devrimci Emek
Ekim-1992/Sayı: 15

IV

Uzun bir geçmişi olmakla birlikte, proletaryanın, burjuvaziye karşı sınıf mücadelesi eksiksiz ve tam bir gelişim gösteremedi. Daha önceki yazılarda bunun nesnel nedenleri üzerinde durduk. Türkiye'deki proletarya mücadelesinin olması gereken düzeyde olmamasının nedenlerinden biri de öznel olandır. Bilindiği gibi sınıf mücadelesi (proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi) pratik (ekonomik), politik ve teorik mücadele bütünlüğünü içerir. Bu bütünlüklü mücadelenin kendisinin gelişimi kapitalist ekonomik koşulların gelişim düzeyine bağlıdır. Ancak, sınıfın sınıfa karşı mücadelesinin aynı zamanda öznel etkenleri de içerdiği bir gerçektir.

Türkiye proletaryasının, kapitalist sınıfa karşı verdiği mücadelenin bütün yönleriyle tam bir gelişim gösterememesinin bir nedeni de reformizmdir. Türkiye proletarya hareketi içerisindeki reformizmi bilmeden, sınıf mücadelesinin neden tam bir gelişim gösteremediğini anlamak olanaklı değildir. Bu yazının konusu proletarya hareketi içindeki reformizmi, ekonomik temelleri, tarihsel koşulları ve mücadeleye verdiği tahribatı irdelemektir.

Reformizmin Ekonomik Ve Tarihsel Koşulları

Türkiye proletarya hareketi içindeki reformizmin uzun bir geçmişi var. Reformizm on yıllar boyu inatçı olarak direnmiş ve şimdiye kadar yaşaya gelmiştir. Proletarya hareketi içinde bu kadar uzun süre yaşayabilen reformizmin ekonomik temelleri var. Bunları bilmek gerekiyor. Şimdiye kadar sosyalist hareket, reformizmi ekonomik temellerinden bağımsız olarak ele aldı. Böyle olunca refor-

mizm üzerine kesin bir değerlendirme yapamadı. Proletarya hareketi içindeki reformizmin başlıca iki nedeni ve temeli vardır.

Bunlardan ilki, Türkiye’de bir burjuva demokratik devrimin yapılmamış olmasıdır. Burjuva sınıf feodalizme karşı bir demokratik burjuva devrimine girişmeden, feodal toprak sahipleriyle uzlaşarak kapitalizmi evrimci bir tarzda egemen kıldı. Sermaye sınıfı, kapitalist üretim biçimini, bir burjuva demokratik devrim yapmadan yerleştirdi. Sonuçta burjuvazi ve kapitalist üretim biçimi egemen duruma geldi. Ancak, bu süreç çok sancılı ve acılı olmuştur. Emekçi sınıflar hem kapitalizmin baskıları altında acı günler yaşadılar ve hem de feodal üretim biçiminin geç çözülmesinin acısını çekti. Öyle ki Cumhuriyetin ilk yıllarında, o zaman ki sosyalist hareket mücadelenin daha az sancısız gelişmesi için anti-feodal mücadeleyi temel mücadele perspektifi haline getirdi. Onlara göre eğer feodal üretim ilişkileri bir devrim yoluyla tasfiye edilirse, Türkiye’de halk kitleleri demokratik ve özgür bir ortama kavuşacaklardır. Burada ne 1848 Almanya’sının koşulları var ne de 1917 Şubat öncesi Rusya’nın kölelik kalıntılarının ve serfliğin olduğu koşullar. Bu ülkelerden farklı olarak Türkiye’de burjuvazi iktidarda idi. Kapitalist üretim ilişkileri ise, sürekli olarak gelişiyor ve yoğunlaşıyordu. Eski sosyalistler hep burjuvaziye rağmen bir burjuva demokrasisi için mücadele ettiler. Her ne kadar bir anti-feodal devrimden söz ediliyorduydu da, bu “devrim” egemen olan burjuva sınıfa karşı yönelmediği için, sonuçta kapitalist düzen sınırları içinde kalan bir demokratik reformdan öte bir şey değildi.

Eski sosyalistlere göre Kurtuluş savaşıyla başlayan burjuva devrimi, daha sonra yarı yolda kalmıştı, şimdi yarı yolda kalan, tamamlanmayan bu devrimi tamamlamak gerekiyordu. Göremedikleri şey şuydu, burjuvazi bir burjuva demokratik devrime yönelmemişti ancak burjuvazi iktidara gelmişti. Kapitalist üretim ilişkileri devamlı olarak yaygınlaşıyordu. Sermaye birikimi daha da büyüyerek kapitalizmi tüm alanlara doğru geliştiriyordu. Eski sosyalistler kapitalizmin yalnızca Fransız usulü gelişimini anlıyorlardı. Yani bir burjuva devrim yapılacak ve bu devrim proletaryanın devrimine yol açacaktı. Oysaki aynı zamanda kapitalizmin gelişiminde bir de Almanya usulü vardı. Yani burjuva devrimin sonuna kadar götürülmeden, feodal soylularla uzlaşarak kapitalizmin süreç içinde evrimci olarak yerleştirilmesi. Tarihsel gelişme göstermiştir ki, burjuvazinin iktidara gelişinin ve kapitalist üretim biçiminin ege-

men üretim biçimi haline gelmesinin tek yolu ve biçimi yoktur. Burjuva üretim ilişkilerini gerçekleştiren burjuvazi, bu üretim ilişkilerini çeşitli yol ve biçimlerle geliştirebilmiştir.

Eski sosyalistler bunu kavrayamadılar. Diyalektiği bilmiyorlardı. Ülkelerin somut ekonomik ve tarihi koşullarının somut irdelemesini yapamadılar. Bundan dolayı Türkiye’de zaten gelişmekte olan kapitalist üretim ilişkilerini geliştirmek için önlerine koydukları anti-feodal mücadeleyle uğraşırken ömürleri gelip geçti.

Türkiye’nin emperyalizme olan bağımlılığının belirgin olarak öne çıkmasıyla birlikte anti-feodal mücadeleye bir de anti-emperyalist mücadele eklendi. Böylece daha sonra “tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye” sloganı biçiminde ortaya konan MDD, yakın zamana kadar sosyalist hareketin temel stratejisi oldu. TİP’in kurulmasıyla birlikte, TİP “sosyalist devrim”den söz etmekle birlikte esasında bu oportünist partinin söylediği bir “devrim” değil reformlar dizisiydi. Türkiye’nin kapitalist yoldan kalkınma planlarını hazırlayan bu partiden başkası değildi. Türkiye sosyalist hareketi yarım yüzyıldan fazla bir süre bir burjuva demokratik ortam için mücadele etti. Önerdikleri bir devrim değil reformdu. Demokratik reformlar ister politik alanda olsun, isterse ekonomik alanda olsun yakın zamana kadar tüm sosyalist hareketin temel mücadele hedefi olarak kaldı. Türkiye proletarya hareketi içinde ki reformizm on yıllar boyu işte bu ekonomik koşullara dayanarak yaşadı.

İkinci neden, birinci nedenin sonucu olarak Türkiye’nin bir küçük burjuvalar ülkesi olmasıdır. Kapitalist üretim biçimi süreç içinde tüm alanlarda egemen üretim biçimi durumuna gelmekle birlikte, kapitalist ilişkilerin tam bir gelişkinlik içinde olmaması, kapitalizm öncesi ilişkilerin varlığını sürdürmesi sonucu kırdı ve kentte yüksek oranda küçük mülk sahiplerinin varlığına tanık olduk. Gerçi kent ve kırlardaki küçük mülk sahipleri artık kapitalizmin tamamlayıcı parçası durumundalar. Buna rağmen, küçük mülk sahipleri bir önceki dönemden kalmadır. Ekonominin kendi gelişimi sonucu Türkiye tam bir küçük burjuvalar ülkesidir. Reformizm, sınıfsal ve toplumsal temel olarak buradan beslenmiştir. Kapitalizmin gelişimi, sermayenin birikiminin artması ve tekelciliğin ortaya çıkmasıyla birlikte giderek sayıları devamlı azalmakla birlikte, yine de küçük burjuvazi nüfusun çok önemli bir bölümünü

oluşturuyor. Küçük burjuvazi sınıfsal konumu gereği sürekli istikrarsızlık ve tutarsızlık içinde olmuştur. Bir yandan kendini mahveden büyük sermayeyi görüyorlar ve ona karşı mücadelenin gereğini anlıyorlar öte yandan; küçük mülk sahipliği konumları, yani son çözümlemede burjuva olmaları onları bu mücadelede tutarsız ve istikrarsız bir konuma düşürüyor. Türkiye’de sosyalist mücadeleyi uzun süre temsil eden aydınlar ya küçük burjuva kökenlidir ya da doğrudan kendileri küçük burjuvadır. Onlar, sosyalizme yönelmelerine rağmen toplumsal olarak bir küçük burjuva olarak kaldılar. Onlar, toplumsal konumları gereği proletaryanın toplumsal devrimini savunamazlardı.

Proletarya hareketi içinde reformizmi temsil eden örgütler sürekli değiştiler, her seferinde yeni isim ve yöntemlerle karşımıza çıktılar. Reformizmin proletarya hareketi içinden sökülüp atılmamasının nedeni yukarıdaki nedenlerdir. Türkiye bir küçük burjuvalar ülkesi olarak kaldığı takdirde ve bunun ekonomik temelleri çözülmediği takdirde reformizm yaşamaya devam edecektir. Hep düşünmüştüzdür, bir TKP bir TİP ve buna benzer reformist hareketler nasıl oluyor da onyıllar boyu ayakta kalabiliyorlar ve inatla direniyorlar. Bu reformist partilerin sadece burjuvazi karşısında değil aynı zamanda proleter devrimciler karşısında direnmelerinin nedeni ne olabilir? İşte bu nedenler yukarıda gösterdiğimiz nedenlerdir. Bu partiler yakın zamanda çöktüler. Yerlerine yeni biçimler altında aynı reformizmi sürdüren başkaları çıktılar. Demek ki bu eğilimi yaşatan toplumsal ve politik koşullar varlığını sürdürmeye devam ediyor.

Proletarya hareketi içindeki reformizmin bir diğer nedeni kentlerdeki küçük burjuva konformist yaşamıdır. Kentlerde yaşayan küçük burjuva sol aydınlar, genel olarak şu alanlarda bulunurlar. Yayıncılık, basım, burjuva medya faaliyetlerine bağlı alanlar, meslek olarak teknik alanlar, sendikaların yönetici organları vs. yaşam tarzı olarak tamamen küçük burjuva yaşamı sürdüren sol küçük burjuva aydınlar, toplumsal konumlarının yitirmemesi için bu toplumsal konuma uygun olarak işçi sınıfı hareketi içinde reformizmi temsil ederler. Bunlar aynı zamanda burjuva legalizmi tarafından beslenirler.

Kesintisiz olarak sosyalizme varacak olan proletarya hegemonyasındaki Demokratik Halk Devrimi ile sermayenin egemen-

liği yıkılarak Türkiye demokratik ve özgür bir ortama kavuşur. Böylece küçük burjuva reformizminin politik temeli ortadan kalkar. Bunun ekonomik temelleri ise sosyalizme doğru büyüme süreci içinde ortadan kalkar.

Reformizmin Tarihsel Gelişimi

Küçük burjuva sosyalizmi türünden politik hareketler, Osmanlı devletinin son dönemlerinde görülmekle birlikte, sosyalist hareket örgütlü olarak 1920’lerde TKP olarak kuruldu. TKP kurtuluş savaşı yıllarında kurulmakla birlikte, Kurtuluş içinde etkin bir rol oynayamamıştır. Bu parti belli sayıdaki işçi kitlesine dayanmakla birlikte sınıfsal karakter olarak küçük burjuvadır, aydındır. Bu dönemin komünistlerinin lider kadrosunun kırımından sonra parti dağılmış ve çeşitli parçalara bölünmüştür. TKP ve türevleri on yıllar boyu işçi sınıfı ve emekçi köylülük içinde herhangi bir varlık gösteremediler. TKP bir parti olarak işçi sınıfını marksist- Leninist bilinçle donatıp eğitmek yerine, işçi sınıfını kemalistlerin yedeği durumuna düşürmüştür. Bundan dolayı da proletaryanın hem bilincini karartmış ve hem de mücadelenin yönünü saptırmıştır. TKP ve türevleri burjuva iktidar, Kemalist diktatörlük ve ülkenin ekonomik toplumsal durumunu doğru olarak kavrayamadıkları için yanlış sonuçlara ulaşıyorlardı. Dönemin komünistleri her zaman burjuvazi ile uzlaşma içinde oldular.

Reformistler on yıllar boyu proletarya içinde bir varlık olmadılar ne zaman bir güç haline geldiler, o zaman da bu güçlerini devrime karşı kullandılar. Reformizm TİP’le en etkin ve kitlesel dönemlerinden birini yaşadı. TİP “herkese iş, köylüye toprak” sloganıyla o günkü koşullarda büyük bir emekçi kitlesinin desteğini aldı. TİP politik olarak reformist ve mücadele perspektifi olarak da parlamentaristti. Bu oportünist parti kendiliğinden yükselen işçi sınıfı hareketinin yönünü burjuva parlamentosunda bir kaç “sandalye” olarak gösteriyordu. İlk önemli uyanış içinde olan işçi sınıfı, TİP’in reformist-parlamentarist politikasının kurbanı oldu. TİP böylece kapitalist düzenden kaynaklanan ve kapitalizme karşı yönelen proleter ve emekçi hareketinin hedefini saptırıp, bu hareketi düzen içi bir reform hareketine dönüştürdü. Bu dönemde TİP’e alternatif olan MDD reformculuk ve parlamentarizm konusunda TİP’ten öz olarak önemli bir farklılık göstermemekle birlikte, daha

sonra MDD hareketi sol radikal çıkışların yatağı oldu.

Devrimci mücadelenin ortaya çıktığı 68'lere doğru, önce Dev-Genç, daha sonra THKO ve THKP-C devrimci eylemlerine kadar işçi hareketine egemen olan reformizm-parlamentarizmdi. Dev-Genç, THKO ve THKP-C'nin mücadeleleriyle Türkiye'de yeni bir çıkış açıldı.

Reformist hareket en büyük atağını 73'ten sonra yaptı. Önce küçük burjuva aydınları yanına alan reformizm, ardından sendikacıları "tepeden inme" yöntemlerle yanına çekti. 75'li yıllara gelindiğinde reformizm DİSK'te tamamen egemen duruma gelmişti. Reformizm proletaryaya, devrime ve devrimci harekete en büyük kötülüğü bu dönemde yaptı. Burjuva uzlaşmacı oportünistler, ele geçirdikleri sendikal mevzileri, devrimci işçileri fabrikalardan temizlemek için kullandılar. İşçileri devrimcilere karşı kışkırttılar. Reformistler işçi sınıfı içindeki burjuvazinin ajanları gibi çalıştılar. Görevleri, devrimcilerin sendikaların yönetimine gelmelerini engellemek ve ihbar edip, işyerinden attırmaktı. Reformistlerin ihbarları sonucu binlerce devrimci işçi işyerlerinden atıldı. Reformistler devrime karşı eylemlerini tüm kitle örgütlerinde de sürdürdüler. Reformistler, devrimcilere karşı mücadele ederken, işçileri de sermayenin diktası altına sokuyorlardı. Burjuva liman, onlar için en güvenli limandı. Hemen hemen tüm kapitalist ülkelerde reformizm, işçi sınıfı hareketine zarar vermiştir, ancak Türkiye'deki reformizm devrimci harekete karşı düşmanlık, burjuvaziye de uşaklık yaptı. Onlar burjuvaziye uşaklık yaptıkça, burjuvazi tarafından beslendiler, geliştiler, olgunlaştılar ve gelinen noktada tam anlamıyla burjuvaziye sığındılar. Şimdi burjuva saflarda, proletarya saflarına karşı salvo atış yapıyorlar. TKP, TİP, TSİP vb. reformistlerin yaptıklarına baktığımızda reformizmin karşı-devrimci bir rol üstlendiğini daha açık olarak görebiliyoruz.

Reformizmin Kemalizmle ilişkisi

Çıkışından bu yana her zaman kemalizmin etkisinde olan reformizm, kemalizmin yedeği ve destekçisi oldu. Bunun nedeni, reformizmin küçük burjuva doğasına uygun olarak kemalist diktatörlüğün sınıfsal ve politik çözümlemesini yapamamasıdır. Reformistlere göre, kemalizm ilerici anti-emperyalist bir iktidardır. Yine onlara göre kemalist hareket "Kuvva-i Milliye" hareketidir, devrimcidir. Bunun için eski sosyalistler kendilerini "Kuvva-i

Milliye” hareketi olarak görür ve nitelendirirlerdi. Birinci Kuvva-i Milliye hareketi yarı yolda kalınca, reformistler, yarı yolda kalan bu hareketi kaldığı yerden alıp amacına ulaştırmayı görev edindiler. Kendilerine “eski tüfek” diyen bu burjuva uzlaşmacıları, başka bir ifade ile “İkinci Kuvva-i Milliyeciler” kendilerini bu milli göreve öyle adadılar ki, ileri hareketi “Milli Kuvvet” olarak gördükleri TC ordusundan bekler oldular. Hatta içlerinde 1960’taki askeri darbeyi “İkinci Kuvva-i Milliye hareketi” olarak görüp selamlayan bile oldu. Aynı burjuva ulusalçı yaklaşım reformistlerin gözlerini öylesine kapatmıştı ki, 12 Mart Askeri Faşist diktatörlüğünü bile zamanında doğru çözümleyemediler ve halk kitlelerinin zamanında tavır almasını engellediler. Reformistler, Kürt halkı ve tüm halklar üzerinde baskı uygulayan gerici, şoven, ırkçı, işgalci Türk ordusunu halkın yanında bir ordu gibi gösterdiler. Bunun sonucu olarak da halk kitlelerin devletin temel kurumu olan, baskı aygıtı olan Türk ordusunu “ilerici” bir güç olarak gösterdiler. 1970’lere kadar sokaklarda “ordu-geçlik el ele milli cepheye” şoven sloganı ilerici bir slogan olarak atıldı. Ordunun yanında yer alan bir “ilerici” hareket düşünün(!) Bizim “milli sosyalistlerimiz” on yıllar boyu halk kitlelerinin hedefini işte böyle saptırdılar.

Burjuva uzlaşmacı “eski tüfekler” gerici burjuva diktatörlüğü olan kemalist iktidarın bir teşhirine gidemediler. Onların gözünde kemalizm ileriye temsil ediyordu. Bundan dolayı da on yıllar boyu “ilericilik” misyonu gerici bir burjuva hareketi olan kemalizme kaldı(!). Reformistler, gerici burjuva iktidarını halkın “ilerici” iktidarı olarak gösterirken, bunu, sosyalizm adına yapıyorlardı. Küçük burjuva sosyalistleri kemalist iktidarı halka “ilerici” iktidarı olarak gösterirken, halk kitleleri üzerindeki kemalist burjuva hegemonyanın pekişmesini de sağlamış oldular. Eğer küçük burjuva sosyalizmi olmasaydı, kemalizmin kitleler üzerindeki politik hegemonyası bu kadar uzun süremezdi.

Sosyalistler burjuva partilerinden ayrı bir parti biçiminde örgütlenmişlerdi. Ancak, ayrı parti ile ortaya çıkmaları, onların burjuvaziyle bağlarını kopardıkları ve burjuvaziye karşı bir politik çizgi izledikleri anlamına gelmedi. Reformistler ayrı bir parti ile burjuva propagandası yapıyorlardı. Tam yarım yüzyıl boyunca burjuvaziden bağımsız bir işçi hareketinin ortaya çıkmamasının temel nedeni, işçi sınıfı adına davranan oportünistlerin her zaman burjuvazi

ile birlikte davranma çabalarıydı. Bu durum, burjuva ulusal kurtuluşçuluğun yaşandığı tüm ülkelerde görülen bir durumdur. Örnek olarak Mısır, Suriye, Irak, Cezayir, Hindistan gibi ulusal kurtuluş sonucu kurulan devletlerde, ulusal burjuva güçler, tüm toplum üzerinde uzun süre hegemonya kurdular. Buralarda bulunan Komünist partileri de bu burjuva hegemonyayı kabul etmişlerdir. Yakın bir örnek olarak Irak ve Suriye'deki Baas diktatörlüğü buradaki komünist partiler tarafından "ilerici, anti-emperyalist" olarak görüldü ve desteklendi. Dolayısıyla bu ülkelerde proleter hareket bağımsız bir gelişim gösteremedi. Irak ve Suriye'de burjuvazi nasıl ki Baas iktidarları sayesinde proletarya hareketini kontrol altında tuttuysa aynı biçimde bizde de, sermaye sınıfı, kemalist iktidar aracılığı ile Türkiye proletarya hareketini on yıllar boyu kontrol altında tutmuştur.

Her yönden burjuvazinin etkisi altında kalan, gerici burjuva diktatörlüğün baskılarına boyun eğen reformist hareket, ulusal sorunda da kendi burjuvazisi ile ortak davrandı. Şoven Türk burjuvazisi 1920–1940 yılları arasında geniş kapsamlı bir Kürt soykırımı yapıp, kalanları koyu bir ulusal baskı altında tutarken, eski sosyalistler, ulusal sorunda şoven bir tutum alarak, Kürt ulusal harekete karşı çıktılar. Ulusal sorundaki şoven görüş açısı 1970'li yıllara kadar devam etti. 70'li yıllarda belli bir oranda bu şoven etki kırıldı. Buna rağmen halen tüm etkileri ortadan kaldırılmış değildir. Yakın zamana kadar burjuva "misak-ı milli sınırlarını" kabul eden sosyal şoven hareketin tutumu, Kürt halk hareketinin ayrı kanallarda gelişmesi ve örgütlenmesinde rolü vardır. Şurası kesindir, kemalizmle hesaplaşamayanlar tüm sorunlarda olduğu gibi ulusal sorunda da doğru proleter çözüme ulaşamazlar. Kemalizmin ideolojik politik etkisi "eski tüfeklerin" her politikasına sinmiştir.

Küçük burjuva sosyalizminin CHP ile ilişkisi bunun açık bir göstergesidir. Kemalizmin parti düzeyindeki en iyi temsilcisi olan CHP, reformist hareket tarafından ilerici bir parti olarak gösterildi. Bu görüş 70'li yıllarda da devam etti. CHP'ye ilişkin sapık yaklaşımlar sadece sağ reformist hareket içinde değil, aynı zamanda kendine "devrimci" diyen sol oportünist hareketlerde de egemendi. Ecevit CHP'si zamanında örneğin seçimlerde "bağımsız-sosyalist" aday çıkarmak bile büyük bir cesaret örneği idi. Kemalizm sol kitleler üzerinde öylesine büyük bir etki yapmıştı ki, kemalist partiler dışında davranma yanlışı bulunuyordu. Bunun yanında sağından-so-

luna kadar tüm sosyalist hareket içinde CHP’de çalışma bir moda idi. Bunu yapmayana “garip garip bakılırdı”. Şimdiki sosyalist okurlar, bunu öğrenince şaşıracaklardır. Öyledir! Şimdiye kadar herkesin şaşıracağı şeyler yapıldı. Şimdi burada soralım, sol hareket üzerinde burjuvazinin ideolojik-politik etkisi bu kadar derin iken, bu durumda bağımsız bir proleter hareket nasıl gelişebilirdi? Marksist- Leninist temellerde bağımsız bir proletarya hareketi, hem kemalizm ve hem de reformizmle mücadele ederek gelişebilmiştir. Bugün büyük ölçüde hem kemalizm ve hem de onun proletarya hareketi içindeki uzantısı olan reformizm aşılmıştır. Şimdiye kadar ise Türkiye proletarya hareketinin tam bir gelişim gösterememesinin en önemli etkenlerinden biri işte bu burjuva etki ve onun taşıyıcısı olan reformizm olmuştur.

Reformizm Çöktü Yeni Reformist Hareketler Ortaya Çıktı

70 yıldır proletarya içinde bulunan eski reformizm artık çöktü. Eski reformizmin çökmesinin nedeni, bizim yaptığımız teşhir çalışmaları değildir. Eski reformizmin çöküşüne yol açan olaylar gelişen devrimci durum ve iç savaş ortamıdır. Devrimci durum, eski reformizme ölümcül darbeyi indirdi ve onu tarihin çöplüğüne gönderdi. Eski reformizm çökmekle birlikte, toplumsal temeli devam ettiği için, reformizm yeni isimler ve biçimlerle tekrar karşımıza çıkıyor. Yeni reformist hareketler DY, Kurtuluş, Emek çevresi, maoocuların büyük bir bölümü. Yeni reformist hareket, azımsanmayacak bir sol kitleyi kontrol ediyor. Yeni reformist hareket, sol kitlenin devrimci kanalda gitmemesi için özel bir çaba içindedir. Yeni reformist hareket kendini şu teorik kılıfın içine saklıyor: “Türkiye’de devrimci durum yoktur, koşullar da devrim için olgun değildir, evrimci gelişim uzun süre devam edecektir. Bundan dolayı taktikler evrimci duruma dayandırılmalı. Yasal örgütlenme önümüzdeki hedeftir. Çalışmanın ağırlığı bu yöne kaydırılmalıdır.” Devrimci durum tüm göstergeleriyle yaşanıyor, maddi koşullar devrim için tam anlamıyla olgun iken bu gerçeği kabul etmemek devrimden kaçmaktır. Koşullar devrim için olgun duruma gelmişken bunu kabul etmemek sağ bir yaklaşımdır, burjuvaziyle uzlaşmaya varır.

Türkiye ve Kürdistan’da giderek yaygınlaşan ve sertleşen bir iç savaş yaşanırken, bunu görmemek için bir insanın bilincinin

körelmesi, düşüncesinin ise burjuva görüş açısıyla bulanması gerekiyor. Bu yeni reformist hareketler, gelişen devrim karşısında kitlelerin elini kolunu bağlamak istiyorlar. Tekelci sermaye tüm yoğunluğu ile iç savaşa hazırlanırken, tüm gerici faşist güçler, tüm güçleriyle iç savaş düzenine geçmişken, bizim küçük burjuva devrimcilerimiz kalkmışlar, “devrimin koşulları yoktur” diyorlar. Bunlar, denetimleri altında tuttıkları sol kitleleri, pasifize ederek ve hedef saptırarak devrime en büyük kötülüğü ediyorlar. Yeni reformist akımlara karşı kesin bir mücadele verilmeli.

Nasıl ki şimdiye kadar proletaryanın marksist- Leninist hareketi eski reformizme karşı mücadele içinde doğdu ve gelişti, proletaryanın devrimci hareketi bundan sonra iktidara, yeni reformist akımlarla mücadele ederek, onları işçi sınıfı hareketi içinden teşhir ve tecrit ederek yürüyecektir. Yeni reformist hareketler, TKP, TİP, TSİP’in temsil ettiği eski reformist hareketten daha tehlikelidir. Tehlikesi şuradan ileri geliyor: Yeni reformist hareketler uzun süredir sol kamuoyunda “devrimci” olarak biliniyorlar. Onların durumunu halen aynı biçimde bilenler var. Yanılma ve tehlike asıl buradadır. Yani bu hareketler kitlelerin karşısına “sosyalizm adına” ve “devrim adına” çıkıyorlar. Kitlelerin bir kısmı ise onları halen öyle biliyor. Oysa bu hareketler tam anlamıyla reformist konumdadırlar. Yeni reformistler daha tehlikeli biçimde eski reformistlerin yerini aldılar. Yeni reformistlerin yönetiminde buldukları kitle örgütlerinin ve sendikaların politikasına baktığımızda tehlikeyi açık olarak görürüz. Reformistlerin ağırlıklı olduğu kamu emekçi sendikaları, devrimci tabanın varlığına rağmen, devletle uzlaşma içinde bulunuyorlar. Kitlenin devrimci adımlarını engellemek için büyük bir gayret içindeler. Kitlelerden, devlete karşı ne zaman ileri-devrimci bir eylem önerisi gelse, reformist yönetimler buna karşı çıkıyor ve en ılımlı eylem önerileriyle kitlenin karşısına çıkıyorlar. Yeni reformist hareketler devrim yolunda tam bir engel oluşturuyorlar.

Türkiye ve Kürdistan’da maddi koşullar bir devrim için tam anlamıyla olgunlaşmıştır. Devrimci durum tüm olgularıyla ortadadır. İç savaş tüm şiddetiyle yayılıyor. Devrim kapımızdadır. Bu koşullarda yeni reformist hareketlerin kitleleri devrim yolunda engellemelerine kesinlikle izin verilmemeli. Yeni reformist hareketlerin sürekli gericileşen yüzleri açığa çıkarılıp teşhir edilmeli.

Onların etkilediği sol kitleye gerçekler anlatılmalđ. Devrime çekilmesi gereken tüm mücadele yanlısı kitle devrime çekilmelidir. Türkiye ve Kürdistan'da sınıflar mücadelesi Cumhuriyet tarihinin en yoğun dönemi'ne girdi. Sınıflar mücadelesi on yıllardır sancılı bir gelişimden sonra tam bir gelişim sürecine girdi. Proletarya ve tüm ezilen ve sömürülen kitlelerin mücadelesini bir Demokratik Halk İktidarı ile taçlandırmak için koşullar bizden yanadır, devrimden yanadır.

Devrimci Emek
Aralık–1992/Sayı: 16

V

Türkiye’de proleter sınıfın yaklaşık olarak 150 yıldır sürdürdüğü bir mücadele var. Bu mücadele ilk önce feodal Osmanlı devletinin bağrında çok zayıf olarak ve kendiliğinden bir biçimde verildi. Burjuva gerici cumhuriyetinin kurulması ve kapitalizmin süreç içinde gelişmesi ve tüm alanlara yayılması ile birlikte proleter sınıfın mücadelesi gelişti ve kesintisiz bir karakter kazandı. Artık tek tek kapitalistlere karşı değil; proleter sınıfın, kapitalist sınıfa karşı mücadelesinden söz edebiliriz. Bir sınıfın mücadelesi açısından çok uzun sayılabilecek bir dönemi kapsamakla birlikte, Türkiye’de sınıflar mücadelesi tam bir gelişim gösteremedi. Bunun temel nedeninin kapitalizmin yavaş; evrimci ve sancılı bir tarzda gelişimi olduğunu daha önce belirttik. Daha sonraki yazılarda bunun öznel nedenleri üzerinde de durduk. Amacımız, sınıflar mücadelesinin gelişiminin, bugünkü durumunun ve bundan sonraki doğrultusunun doğru bir biçimde kavranmasına yardımcı olmaktır. Bu konuda kısa bir irdeleme yaptık. Şimdi son olarak ele alacağımız yazı ile okuyucunun söz konusu konuda bir fikir edindiği kanısındayız. Türkiye’de sınıflar mücadelesine bakış açısı burada kalmayacak; bundan sonra da konu irdelenmeye ve genişletilmeye devam edilecektir.

Türkiye’de proleter sınıfın mücadelesinin tam bir gelişim gösterememesinin bir etkeni de süreklilik gösteren burjuvazinin politik zorudur. Bu yazıda bu konu irdelenecektir.

Gerici Burjuva Diktatörlük Altında Sınıf Mücadelesi

Feodal egemenlik koşullarında işçilerin mücadelesi görülmekle birlikte, proleter sınıfın mücadelesi asıl şekillenmesini ka-

pitalizmin hakim olduğu burjuva egemenlik koşulları altında tamamlamıştır. Gerici bir burjuva diktatörlüğü olarak doğan TC, asyai özellikler taşıyan Osmanlı despotizminin toprağı üzerinde boy vermiştir. Böylece burjuva devleti, ta işin başında her tür gericiлиđi içermiştir. Proletaryanın toplumsal devriminden korkan burjuva sınıf bu korkunun etkisiyle, kendi damgasını taşıyan devletin kuruluşunun başlarında saldırgan ve terörist bir politika izledi. TC'nin ilk pratiği işçi ve halk hareketini ezmek olmuştur. Mustafa Suphi ve arkadaşlarının katledilmesi, arkasından “Takrir-i Sükûn Kanunu”, “İstiklal Mahkemeleri”, “zorunlu iskân” yasalarıyla devlet terörü yasal hale getirildi. TC'nin kuruluş ve ilk egemenlik yılları, kitle katliamlarının açık olarak yapıldığı ve tırmandırıldığı yıllar oldu. Komünistlerin katledilmesinden sonraki en kitlesel katliam Kürt halkına karşı yapılan katliam oldu. 1920–1938 yılları arasında binlerce Kürt katledilmiş ve on binlercesi zorunlu olarak sürgüne gönderilmiştir. şoven devlet, işgal ve ilhakını tüm Kürdistan'a yaydı. Kürt ulusu bu işgal yıllarında büyük kayıplar verdi, derin acılar çekti. Kemalist diktatörlük aynı dönemde yasal ne kadar dernek (cemiyyet) varsa, tümünü kapattı. Sosyalistlere yönelik koğuşturma ve soruşturma yoğun olarak sürdürüldü. Mussolini'nin faşist yasalarından alınan 141–142 sayılı ceza yasalarıyla işçi sınıfının örgütlenmesine yasal yolları kapattı. Gerici Kemalist diktatörlüğün temel politikası kan ve ateş oldu. İşçi sınıfı, Kürt halkı, diğer halklar ve sosyalistler tam bir ateş çemberinden geçtiler. Böylece burjuva sınıf yasa, tank, top ve tüfekle egemenliğini güvence altına aldı.

Sovyetler Birliği'ni ortadan kaldırmak ve tüm dünyada kanlı egemenlik kurmak amacıyla İkinci Dünya savaşını başlatan Alman ve İtalyan faşizmi, tam altı yıl boyunca Avrupa'yı ve dünyayı kana buladılar. TC bu savaşta Alman ve İtalyan faşizminin yanında yer aldı. Her ne kadar sıcak savaşa doğrudan girmediyse de, faşist devletlerin yanında yer almakla, onlarla aynı suçu işlemiştir. Dünyanın ezici çoğunluğu SSCB, ABD ve İngiltere'nin yanında yer alırken, Türkiye, faşist-emperyalist devletlerin yanında yer aldı. Dünyada faşist devletlerin yanında yeralan TC, içerde de halklar üzerinde koyu bir terör estirdi. Bu dönemde ilerici sosyalistlere yönelik baskılar ve soruşturmalar yoğunlaştırıldı. Hitler yöntemlerine uyarak, yayınevleri, gazete ve kitaplar yakıldı. “Cumhuriyet gazetesi” bu işin ideolojik önderliğini yaptı. TC, İkinci Dünya savaşı boyunca içte faşist politika ve yöntemler, gerici burjuva diktatörlüğünün yapı-

sına uygundu.

Türkiye 1945'ten sonra müttefiki olduğu Almanya'yı tamamen terk etmemekle birlikte, asıl ilişkilerini ABD ile geliştirdi. Türkiye hem iç koşulların etkisi ve hem de doğmuş olan yeni dünya koşullarının belirleyici etkisiyle "çok partili döneme" geçti. Çok partili dönem, yalnızca burjuva sınıfın örgütlenmesi için geçerliydi. Komünistlerin parti kurması ve açık çalışması kesinlikle yasaktı. Bu dönemde kurulan sosyalist partilerin varlığı uzun sürmemiş ve bunun acısı, sosyalistlerden çıkartılmıştı. Çok partili dedikleri ve adına "demokrasi" dedikleri şey, emekçi kitleler üzerinde birden fazla burjuva partisinin egemenlik kurmasından başka bir şey olmamıştır. CHP, DP, AP ve günümüze kadar gelen ve çeşitli zamanlarda iktidar olan burjuva partileri, halkın üstünde bir güç oldular ve emekçi kitleler üzerinde baskı uyguladılar.

Gerici burjuva diktatörlüğün egemenlik yılları olan 1920'li yıllar ile 1960'lı yılların sonunun hemen hemen büyük bölümü sıkıyönetim altında geçti. Ordu-polis-hükümet tam bir uyum ve bütünlük içinde kitleler üzerinde baskı uyguladılar. Türkiye'de ne rekabetçi kapitalizm yaşandı ne de burjuva liberalizmi. Türkiye'de sermaye sınıfının ve kapitalist devletin üretim araçları üzerinde tekel vardı. Ve aynı zamanda emekçiler üzerinde gerici burjuva diktatörlüğü.

Söz konusu dönemde işçi sınıfı mücadelesi esas olarak kendiliğinden mücadele niteliğindedir. Bu zaman içinde kendine "komünist" ya da "sosyalist" ismini veren partiler kurulmakla birlikte, işçi sınıfı adına yola çıkan partiler ne politikalarıyla ne de pratikleriyle işçi sınıfını yönlendiremediler. Burjuva sınıf gerçek bir komünist partiye izin vermiyordu. Kurulan partilerin tümü düzen içi "sol partiler"di. Burjuvazinin çoğu zaman onlara bile tahammülü yoktu. TKP "51 tevkifatı"ndan sonra "illegalite"ye geçmekle birlikte; bu "illegalitesi" Leninist anlamda zora dayanan mücadele için bir "illegalite" değil, saklanmak için ve kendi yaşamı için bir "illegalite" idi. Bu burjuva uzlaşmacı reformist çevre, on yıllarca yurt dışında tamda asalak mülteciler olarak kaldılar. Türkiye'deki sınıf mücadelesinin kendi gelişim çizgisinden dolayı devrimci sınıf partisi olan marksist- Leninist partinin kurulması ancak, 70'li yıllarda olanaklı olabilmıştır. .

Kapitalist sınıf, gerici burjuva diktatörlük yılları boyunca işçi

sınıfı hareketine göz açtırmadı. İşçi sınıfı ağır devlet terörü koşullarında yol aldı. Her ciddi hareketinde, devletin tüm gücünü karşısında buldu. İşçiler sürekli baskı ve denetim altında tutuldular. Burjuvazi, işçileri kontrol altında tutmak için birçok mekanizmaya sahipti. Bunlar “işçi” sendikaları, partiler, yasalar vs... işçi sınıfının kapitalist sınıfa karşı mücadelesini yükselttiği yıllar 60’lı yıllardır. Bu dönemde birçok fabrika işçisi etkin eylemlere başvurdu. İşçilerin mücadelesi birbirini izledi. Bu dönem kapitalizmin iç çelişkilerinin kendilerini belirgin olarak öne çıkardıkları bir dönemdi. Hem kapitalizmin iç çelişkileri geliyor ve hem de bunun ifadesi olan sınıf mücadelesi geliyordu. Devlet boş durmadı; o da tüm gücü ve silahı ile işçilerin üzerine çullandı. İşçiler dayaktan geçirildi, işkence gördü, öldürüldü, aç bırakıldı, işsiz bırakıldı. Düzen, kendisine baş kaldıran eylemcileri cezalandırıyordu. İşçilerin mücadelesi 15–16 Haziran büyük işçi eylemleriyle doruğa ulaştı. Örgütsüz olan ve devrimci önderlikten yoksun olan işçi sınıfı, çıktığı zirvenin tepesinde uzun süre kalamadı. Emperyalizm ve işbirlikçi tekelci sermaye tarafından tezgahlanan 12 Mart Askeri Faşist Diktatörlüğü ile işçi sınıfı dağın zirvesinden indirildi ve koyu bir terör altına alındı.

Askeri Faşist Diktatörlükler Altında Sınıf Mücadelesi

İşçi sınıfının ve halk kitlelerinin devrim mücadelesi ne 12 Mart Askeri faşist diktatörlüğü döneminde ne de 12 Eylül askeri faşist diktatörlüğü döneminde sona erdi. Mücadele kanlı terörist diktatörlük koşullarında da sürdü. Ancak, işçi sınıfı ve halk hareketi bu dönemlerde ağır darbeler yedi ve derin yaralar aldı. Türkiye’de faşist diktatörlükler dönemi işkence tezgahlarının kurulduğu ve buralarda binlerce insanın devlet tarafından sistematik işkenceye tabi tutulduğu; darağaçlarının kurulduğu, onlarca devrimcinin idam edildiği; yüzlerce devrimcinin operasyonlarla katledildiği, ortadan kaldırıldığı, yok edildiği, insanlık onurunun çiğnendiği, tüm temel insan haklarının ayaklar altına alındığı, yasakların genişletildiği, halkların acıya gömüldüğü; açlık, işsizlik ve sömürünün en üst düzeye çıktığı bir dönem oldu. Kapitalist sınıf, düzenini ve egemenliğini kan ve ateşle korudu.

12 Mart’ta emekçi halkların mücadelesini THKO ve THKP-C temsil etti ve sürdürdü. Bu iki devrimci örgüt ağır darbe yedi, ancak

mücadele son bulmadı, sürdü gitti... THKO ve THKP-C, halklarımızın üzerine çöken faşizm karanlığında parıldayan ışık oldu. Bu ışık, halkların geleceğini aydınlatan bir ışıktır.

12 Eylül'de, burjuva uzlaşmacı reformistler teslim bayrağını çekerken, kimileri "düzenli geri çekilme" adına mücadeleden kaçarken, işçi sınıfı ve emekçi halkların mücadelesini marksist- Leninistler ve sol devrimci güçler sürdürdüler. Hareket ağır darbe yedi ancak, kesintiye uğramadı. Mücadele ağır terör koşullarında illegal temellerde örgütlü olarak devam etti.

Faşist diktalar döneminde işçi sınıfının ve emekçi kitlelerin kitlesel düzeyde mücadelesinden söz edilemez. Kitlesel düzeydeki mücadelede büyük düşüş oldu. Binlerce devrimci tutuklandı, binlerce işçi gözaltına alındı ya da tutuklandı. İşçi sendikaları kapatıldı. Dernekler kapatıldı. Uzun süre savaş hali hükümleri uygulandı. Faşist dikta dönemleri Kürt halkı üzerindeki ulusal baskının en yoğunluk kazandığı dönemler oldu. Bu dönemlerde Kürt ulusundan binlerce insan öldürüldü, sakat bırakıldı, tutuklandı, işkence gördü katledildi. Özcesi faşist dikta dönemleri, kitle mücadelesinin devlet zoruyla, katliam ve her tür vahşetle bastırıldığı dönemlerdi.

Faşizmin koyu vahşeti altında, mücadele on binleri kapsamıyordu, ancak, mücadele onları, yüzleri kapsıyordu. Öncüler sürekli mücadele halinde oldular. Kırıldılar, tutsak edildiler, açlığa mahkum edildiler, idama mahkum edildiler, tüm eşitsiz, zor, acılı, koşullara rağmen susmadılar, boyun eğmediler, diz çökmediler; onurlu, gururlu, kararlı, bilinçli coşkulu ve aktif olarak proleter hareketin genel çıkarlarını temsil ettiler.

Uzun bir geçmişi olmakla birlikte, işçi sınıfı mücadelesinin tam bir gelişim içinde olmamasının bir etkeninin burjuvazinin politik zoru olduğunu belirttik. TC, kuruluşundan bu yana yetmiş yıldır, ilk önceleri gerici burjuva diktatörlüğü biçimini, ardından bu faşist diktatörlük biçimini almıştır. Burjuva sınıf, gelişen işçi sınıfı hareketini önlemek için her zaman gericiliği ve koyu baskı rejimine başvurmuştur. Türk burjuvazisinin uyguladığı vahşet karşısında baskı ifadesi yetersiz kalıyor. Yapılan terördür, katliamdır, vahşettir. Ağır devlet terörü altında kalan proleter sınıfın mücadelesi tam bir gelişim gösteremedi. Hemen hemen tüm burjuvalar egemen oldukları ülkelerde emekçi kitleler üzerinde baskı uygularlar. Türk

burjuvazisi yaptıklarıyla tüm ülkeleri geçmiştir. Nasıl ki Türkler, Osmanlı imparatorluğunda asyai despotizmde önde idiler, aynı biçimde aynı ulus ve onun egemen sınıfı (burjuvazi) soykırım, katliam, terör, yasaklamalar ve vahşette de önde bulunuyor.

Devlet Terörü Altında Teori Politika Ve Kültür Mücadelesi

Türkiye’de Komünist teori, devlet terörü ile savaşa savaşa gelişebilmiştir. Proletaryanın toplumsal devriminden korkan burjuva sınıf, tüm Latin ülkelerin de yaygınlık gösteren bilimsel sosyalist teorinin Türkiye’ye sokulmaması için sürekli yasaklara başvurdu. Sosyalistlere ve Kürt ulusal hareketine karşı girişilen savaştan “alın akıyla çıktık”tan sonra, faşist 142. madde ile Komünizm propagandası tamamen yasaklandı. Her zaman devlet terörü ve yasakları altında kalan proletarya uzun yıllar uluslararası komünist teoriyle buluşamadı. Bu zaman içinde proletaryaya teori olarak götürülen şey, Türk ırkçılığından başka bir şey olmayan Kemalizmden başkası değildi. Teoriye yer verme bakımından burjuvazinin kurduğu cumhuriyet, Osmanlı monarşisinden ileri gidemedi. Pek çok bakımdan daha yasağcı ve sansürcü davrandı. Cumhuriyetten 70’li yıllara kadar Türkçe’ye çevrilebilen sosyalist klasiklerin sayısı parmakla gösterilebilir. Onlar bile çok az basılabilmiş ve yayımlayanlar yıllarca mahkemelerden çıkamamışlardır. Ağır yasağ ve terör koşulları, uluslararası sosyalist teorinin proletaryaya buluşmasını engellediği gibi, burjuva gericiliği proletaryanın sosyalist teoriyi geliştirmesini de engellemiştir.

Uluslararası sosyalist teoriye kapalı olan Türkiye’de Kemalizm ve onu yorumlayan teorilere yer verildi. Tamamen idealizm temelinde yazılmış görüşler ileri ya da sol görüş olarak ileri sürüldü. Doğan Avcioğlu ve pek çok kemalistin görüşleri “ilerici görüş” olarak okutuldu. Marksist- Leninist teorinin girmediği yerlerde, “teori” adına yazılmış pek çok “safсата”, teori katına çıkartıldı. Ve ne zaman ki bilimsel sosyalist teori Türkiye’ye girmeye başladı. İşte o zaman, kemalist ve tüm burjuva “teori” yaşadığı “altın çağına” veda etti. Komünist teorinin gelişimine kadar, egemen olan “sol cuntacılık” ve “kuvva-i milliyecilik” bilimsel sosyalist teorinin yayılmasıyla birlikte ağır yara aldı. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de tüm burjuva “teoriler” marksist- Leninist teori karşısında geriledi. Eğer bilimsel sosyalist teori daha önceleri Türkiye’ye gir-

miş olsaydı, Türkiye halkları devrimci teori bakımından bugün çok daha ilerilerde olacaktı.

Yakın zamana kadar gerçek bir komünist partinin olmayışından dolayı sosyalist teori ile ilgili yapıtlar, tek tek yayınevleri tarafından çevrilmiştir. Örgütlü olmadıkları için yayınevleri devlet terörü ve yasakları karşısında gereken direngen tutumu göstere-mediler. Pek çok yayınevi ve çevirmen hakkında on yıllarca süren davalar ve bir dizi mahkumiyetler verildi. Devlet terörü sonucu birçok yayıncı, yayın alanından çekildi. Kalanlar ise sıkı denetim altına alındılar. Pek çok sol yazar, eserini yazdıktan sonra, uzun süre bunu basacak matbaa, yayınlayacak yayınevi bulamamıştır. Komünist teoriyle ilgili yapıtları yayınlamak “ölümle” bile sonuçlanmıştır. 12 Eylül faşizmi koşullarında yayıncı olduğu için işkence ile öldürülen yayıncı bile var. Sosyalist teoriyi çevirmek ve yayınlamak bile pahalı bir bedelle ödenmiştir. Uluslararası proleter devrimci teori, Türkiye’de işte bu koşullar altında yayıldı.

Türk halkı, Kürt halkı ve Türkiye’de yaşayan diğer halklar ekonomi-politik, sosyalizm ve felsefe açısından ciddi denebilecek her hangi bir yapıt ortaya koyamamıştır. Örnek olarak gösterecek olursak, İngilizler ekonomi politik alanında (ister küçük burjuva ekonomi politiği alanında olsun, isterse burjuva ekonomi politiği alanında olsun) önemli ilerleme gösterdi. Küçük burjuva ekonomi politiğin babası olan Wiliam O. Beti burjuva ekonomi politiğin ustalarından Adam Smith ve David Ricardo bunlardan bazılarıdır. Fransız toplumu sosyalizm teorisi alanında diğer Avrupa ülkelere ileri gitti. Fourier ve Prudhon bunlardan ikisidir. Almanlar ise bilindiği gibi felsefe alanında diğerlerinden ileri gittiler. Feuerbach, Hegel bilinen önemli felsefeci isimleridir. Ruslar ise Lenin’i yetiştirerek ve Rusya’nın leninizmin toprağı olması açısından diğer toplumlardan sosyalist teori ve felsefe açısından geri kalmadıklarını gösterdiler. Yine Rus halkı, Çernisevski, Herzen, Tolstoy, Gorki gibi önemli filozof ve romancı yetiştirdi. Teori alanındaki gelişmeler bu toplumların teori alanında diğer toplumların, önüne geçmesini getirdi. Türkiye’de yaşayan halklar genel olarak teori alanında çok çorak olmuştur.

Türk toplumunda felsefeci, sosyal bilimci, sosyalist teorisyen çıkmadı. Aynı biçimde ekonomi politik açısından da durum farklı değildir. Bunun temel nedeni, feodalizmin uzun sürmesi ve geç çözülmesi, kapitalizmin evrimci tarzda ve yavaş gelişimidir. Bu

nesnel temeldir. Nasıl ki Almanya’da kapitalizmin sancılı ve geç gelişimi sonucu orada ekonomi politik bilimi gelişemediyse, aynı biçimde Türk toplumunda da kapitalizmin geç gelişmesi, sancılı süreç ve feodalizmin toplumun yakasını bırakmaması sonucu ekonomi politik bilimi yeterince gelişmemiştir. Türkiye’deki ekonomik kavramların çoğu eskidir. Feodalizmin ve İslam ekonomisinin etkisi altındadır. Felsefe ve sosyal bilimler alanında da durum aynıdır. Gene nasıl ki Alman ulusu ekonomi politik ve bilimsel sosyalist teori alanında gelişmekte olan proletarya hareketiyle sonuç elde ettiyse ve Alman felsefenin tek takipçisi proletarya olduysa, Türkiye’de de ekonomi politik, felsefi ve sosyalist teori alanında gelişme proletarya hareketinin gelişimi ile ortaya çıktı. Yüzyıllar boyu Latin toplumlarından teori alanında geri kalan Türk ve tüm Türkiye de yaşayan halklar, proletarya hareketinin gelişimi temelinde şimdi teori alanında olmaları gereken noktaya doğru ilerliyor.

Türkiye’de teori alanında gelişimin önündeki bir etkende ağır terör, yasa ve sansür koşullarıdır. Nasıl ki feodal merkezi Osmanlı devleti, Latin ülkelerinde ortaya çıkan teoriye kapalı kaldı, aynı biçimde kemalist burjuva cumhuriyette Avrupa ve doğuda gelişen bilimsel teorilere kapalı kalmıştır. Ancak bir farkla, “cumhuriyetçiler” bu alanda monarşistlerden daha gülünç duruma düştüler. Burjuvazi, terör, yasak ve sansürle bilimsel teoriyi uzun süre, engelledi. Ancak, bu belli bireylerde kırıldı. Kapitalizmin içerde geliştirilmesi ve Türkiye ekonomisinin uluslararası ticarete bağlanması, uluslararası serbest ticaretin gelişmesi sonucu, kapalı olan Türk toplumu, toplumsal ilişkiler, teori ve kültür alanında da dışa açılmak zorunda kaldı, açıldı. Ulusal çitler yıkıldı. Ulusal teorilerde çitlerin altında kaldı. Toplum birden bire kendini uluslararası ilişkilerin içinde buldu. Sonra, kapitalizm temelleri üzerinde görülebilen tüm politik, felsefi ve toplumsal akımlar görülmeye başladı. Proletarya uluslararası bilimsel teoriyle tanıştı. Marksist- Leninist teori kısa sürede büyük bir gelişme gösterdi. Eğer gerici cumhuriyetin terörü, yasakları ve sansürü olmasaydı, halklarımız teori alanında dünyadaki yerlerini çoktan almış olacaktı.

Burjuva sınıf ileri kültür ve teori yeteneği olan insanları, sürekli terör, yasak altında tutmuş, sansür uygulamış ve katletmiştir.

1920’lerde ilk komünistlerin katliamıyla başlayan gerici yılları, daha sonraki tüm aşamalarda aynı koyulukta devam et-

miştir. Sosyalizm alanında uğraşan insanlar daima terör ve denetim altına alındılar. Etrafı demir çemberle örüldü. İlk sosyalistler, teori alanında en verimli yıllarını işkence odalarında, sürgünlerde ve cezaevlerinde geçirdiler. Sosyalistlerin cezaevlerinde yazdıkları yapıtlar parasızlık, yasaklar ve koyu sansür yüzünden uzun süre yayınlanamadı. Eğer ağır terör, yasak ve sansür koşulları olmasaydı, eğer insanlarımız yaşamlarının büyük bölümünü cezaevi ve sürgünlerde geçirmeselerdi ve eğer teori yapacak ortamı bulsalar, sosyalist teori şimdi daha gelişmiş olacaktı. Roman şiir ve edebi alanda da durum farklı değildir. Proleter-sosyalist şiir alanında bir otorite olan Nazım Hikmet, yazarlığının en verimli dönemini cezaevinde ve sorguda geçirmiştir. Nazım, tüm engellemelere rağmen bu dönem çok önemli eserler verdi. Eğer terör, yasak sansür olmasaydı hiç şüphe yok ki, şairimiz kendi alanında daha bir sürü yapıt verecek, proleter sanatın gelişimine de büyük katkı yapabilecekti. Yine, Kemal Tahir, Orhan Kemal, gibi toplumsal gerçekçi yazarlarımız, yazarken ağır koşullar altında kaldılar. Devlet terörü hiç eksik olmadığı gibi yasaklar ve sansür yakalarını hiç bırakmadı. Daha sonra, şair Enver Gökçe, Ahmet Arif, Mizah yazarı Aziz Nesin, hep burjuva gericiliğinden paylarına düşeni aldılar. Bu yazarlarımız ürettiklerinden çok daha fazlasını ve verimlisini üretebilirlerdi eğer burjuva sınıfın demir pençe politikası olmasaydı. Daha sonra devrimci mücadelenin ortaya çıkardığı yazarlar, sosyalistler bir önceki kuşağın uğradığı ağır baskılara uğradılar. Tekelci sermaye ve 12 Mart Askeri Faşist Diktatörlüğü, devrimci mücadele alanında olduğu gibi teori yapma alanında da yetenekli olan Mahir Çayan, İ. Kaypakaya, THKO'nun önderlerini katletti. Böylece sadece mücadele darbe yemedi, sosyalist teori de önemli darbe yedi. Türk sermaye sınıfının proletaryanın toplumsal devriminden duyduğu korku ve anti-komünizmi, Türkiye'de devrimci-proleter teori politika ve kültürün gelişimine set çekmiştir. Lenin, büyük Rus filozofu ve yazarı Çernisevski'den söz ederken, eğer Rusya'nın koyu sansürcü koşulları olmasaydı Çernisevski'nin Marks düzeyinde bir filozof olabileceğini yazıyor. Bizde de eğer Türkiye'nin koyu devlet terörü, yasakları ve sansürü olmasaydı, uluslararası alanda etkin olan materyalist düşünürler, araştırmacılar çıkardı.

Mücadele Zor Altında Zora Rağmen

Ve Zora Karşı Gelişiyor

Türkiye’de emekçilerin mücadelesi hiçbir zaman yasal ve barışçı koşullar içinden geçmedi. Mücadele, burjuvazinin politik zoruna karşı uzun yıllar süren çetin bir mücadele sürecinden geçerek ilerlemiştir. Proletaryanın sınıf mücadelesi onca baskıya rağmen, 150 yıldır devam ediyor. Proletaryanın sınıf mücadelesi teori, politika ve pratik alanda teröre, yasaklara, sansüre rağmen kesintiye uğramadan süreklilik gösterebilmiştir. Son derece ağır koşullardan geçen mücadele boyunca pek çok insan safları terk etti, dönekleşti, tövbekar oldu ve hatta karşı-devrim saflarından proletarya mevzilerine salvo atış yapanlar bile çıktı. Gericilik yılları (hem de tüm yıllar) boyunca sürekli insanlar safları terk ediyorlardı. Devlet terörünün daha da artırıldığı 12 Mart ve 12 Eylül koşullarında safları terk, kitlesel boyutta oldu. Nasıl ki, Rusya’nın Stolipin gericiliği yıllarında komünist safları terk eden ampriokritikçiler çıktıysa, bizde idealizme ve burjuvaziye sığınan dönemlerin sayısı hiç de az değildir.

Bunun yanında mücadele eden insan açısından proletaryanın kayıpları hiç de az değildir. Kürt ve Türk halkları devrim mücadelesine şimdiye kadar binlerce evladını verdi. Bundan sonrada devrim uğruna binlerce evladını vermeye hazırdır. Tekelci güçler emperyalizmin önderliğinde, devrimin önderlerini katlederek mücadeleyi önlemeye çalıştılar. Komünist, devrimci, ilerici katliamı burjuvazinin düşündüğünün tersi sonuç verdi. Yeni yeni insanlar verilen mücadelenin etkisiyle saflara katıldılar, mevzilere koştular. Dün bizimle birlikte mevzilerde mücadele eden pek çok devrimci insan şimdi aramızda bulunmuyor, yanımızda ise binlerce yeni devrimci insan var. Devrim mücadelesi bir diyalektik akış içindedir: mücadele doğuyor, gelişiyor ve ilerliyor. Gelişme, ilerleme ve dönüşüm, toplumların evriminin biricik yasası Türkiye ve Kürdistan’da da işliyor. Varsın kapitalist sınıf proletaryanın öncülerini halkların en iyi evlatlarını katletmeye devam etsin, varsın emperyalizm tüm gücü ile üzerimize çullansın ve varsın tüm gericilik azgınca komünistlere saldırın dursun, sermaye egemenliğinin yıkılışı ve proletaryanın kurtuluşu aynı biçimde kaçınılmazdır.

**Devrimci Emek
Ocak–1993/Sayı: 17**

Sınıf m¼cadelesi toplumsal gelişimin, dolayısıyla tarihin motorudur. Bu sınıfların kendileri tarihin her d¼neminin üretim biçimine denk d¼řerler. Tarihin her üretim biçiminin kendi sınıfları var olmuştur. Her d¼nemin mevcut üretim ilişkileri zeminleri üzerinde meydana gelen sınıflar m¼cadelesinin temposu ve yoğunluğu, doğrudan bu m¼cadelenin üzerinde hareket ettiği toplumsal ilişkilerin gelişmişliğine bağlıdır. Sınıf m¼cadelesinin kendisi, üzerinde hareket ettiği ekonomik ilişkilere sıkı sıkıya bağlıdır. Toplumun ekonomik ilişkileri ne kadar gelişmiş ve toplumsal çelişkiler ne kadar keskinleşmişse, sınıf m¼cadelesi de o oranda yoğun ve sert olur. Sınıf m¼cadelesi, yolu üzerindeki gerici toplumsal pislikleri, engelleri temizlediği oranda eksiksiz ve tam bir gelişim g¼sterir.